

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Blaž Brešan

**Sobivanje kemične industrije in lokalne skupnosti: študija primera podjetja Color
Medvode**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2015

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Blaž Brešan

Mentor: izr. prof. dr. Drago Kos

**Sobivanje kemične industrije in lokalne skupnosti: študija primera podjetja Color
Medvode**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2015

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorju, izr. prof. dr. Dragu Kosu, za potrpežljivost, nasvete in strokovno pomoč ter ženi Blažki in sinovoma Ambrožu in Ožbeju za spodbudo in podporo ob pisanju magistrske naloge. Hvala tudi vsem, ki so sodelovali v intervjujih, ter urednici TV Medvode Silvani Knok za posredovanje arhivskega gradiva.

Sobivanje kemične industrije in lokalne skupnosti: Študija primera podjetja Color Medvode

V lokalnem okolju je kemična industrija najpogosteje nezaželena. Pomeni tveganje za okolje; kemijski procesi, ki jih uporabljajo v proizvodnji, namreč v primeru neprimerne rabe ali nesreče lahko privedejo do okoljske katastrofe. Vendar, kot kažejo izkušnje se kljub tveganju, ki je povezano s to industrijo, lahko dobro vključi v lokalno okolje. Vpliv podjetja na lokalno okolje je lahko pozitiven ali negativen, najpogosteje vsakega malo. Pomembno pa je, kateri izmed vplivov prevlada v očeh lokalne skupnosti; le-ta lahko podjetje sprejema ali zavrača, v vsakem primeru je opazen tudi njen vpliv na podjetje. Vse pogosteje se vodstva podjetij zavedajo povratnega vpliva s strani lokalne skupnosti, zato nekatera podjetja vložijo veliko energije v komuniciranje z njo. Zgolj strateško komuniciranje pa ni dovolj za dobro vključenost podjetja v lokalno skupnost; k temu prispevajo tudi drugi sociološki vidiki, ki se nanašajo na lokalne skupnosti. Za podjetje je pomembno, da se zna vključiti v lokalno skupnost, razumeti lokalne prebivalce ter se odzvati na njihove strahove in dvome. Zaupanje v podjetje se gradi več let, zato je zelo pomembna tudi zgodovina podjetja v lokalnem okolju.

Ključne besede: lokalno okolje, lokalna skupnost, tveganje, kemična industrija, komuniciranje.

Coexistence of chemical industry and local communities: a case study of the Color Medvode company

In a local environment, chemical industry is usually undesirable but at the same time crucial for the fulfilment of our needs. It represents a risk for the environment: in case of an accident or if they are not properly carried out, chemical processes used in production can cause an environmental disaster.

Despite the risk associated with it, a chemical industry can integrate well into a local environment. A company can have a positive or a negative effect on the local environment, and usually there is a bit of both. What is important is how the local people perceive it (whether positively or negatively); they are the ones who can either accept or reject a company, and (in either case) also affect it.

More and more companies are becoming aware of the value of feedback from the locals and that is why some of them invest a lot of time and energy in improving communication with the local communities. But strategic communication is not enough when it comes to integrating into a local community; other sociological aspects have to be taken into account.

A company must know how to integrate into a local community, understand the local people and respond to their fears and doubts. For a company, gaining public trust is a matter of years and that is why a company's history within a local community also plays an important role.

Key words: local environment, local community, risk, chemical industry, communication.

KAZALO VSEBINE

1 UVOD	7
2 PREDMET RAZISKOVANJA IN RAZISKOVALNI PROBLEM.....	8
2.1 CILJI, RAZISKOVALNA VPRAŠANJA	9
I. DEL: TEORETSKA IZHODIŠČA	10
3 LOKALNOST	10
3.1 RAZVOJ LOKALNIH SKUPNOSTI	11
3.1.1 Struktura lokalnih skupnosti	13
3.2 OKOLJE IN PROSTOR.....	14
4 MODERNA DRUŽBENA TVEGANJA	15
4.1 TRAJNOSTNI RAZVOJ.....	15
4.1.1 Trajnostni razvoj na lokalni ravni	17
5 PROSTORSKO NAČRTOVANJE.....	18
5.1 DRUŽBENE KONSTRUKCIJE PROSTOROV	19
5.2 PRESOJA DRUŽBENIH VPLIVOV	20
6 URBANISTIČNO NAČRTOVANJE PROSTORA	20
7 KOMUNICIRANJE Z LOKALNIM OKOLJEM.....	22
7.1 DRUŽBENA AKCIJA PODJETIJ	23
8 MNENJSKI VODITELJ	24
9 OKOLJEVARSTVO IN KEMIČNA INDUSTRIJA	25
9.1 KEMIČNA INDUSTRIJA	25
9.2 OKOLJEVARSTVO	26
9.3 PRIMERI KONFLIKTOV KEMIČNE INDUSTRIJE IN LOKALNEGA OKOLJA... ..	28
9.3.1 Lafarge Cement.....	28
9.3.2 Kemiplas	29
9.3.3 Salonit Anhovo	29
II. ŠTUDIJA PRIMERA.....	31
10 PODJETJE COLOR MEDVODE.....	31
10.1 PREDSTAVITEV KRAJA RAZISKOVANJA	31

10.2 PREDSTAVITEV PODJETJA COLOR MEDVODE	34
10.3 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA	34
10.4 METODOLOGIJA	34
10.5 VZOREC	35
10.6 POTEK TERENKEGA DELA	35
10.7 ANALIZA PODATKOV	36
10.7.1 Lokalna skupnost	37
10.7.2 Lokalna skupnost in spremembe.....	38
10.7.3 Dejavnost lokalne skupnosti	39
10.7.4 Lokalna skupnost in sprejemanje tveganj	40
10.7.5 Pomen podjetja Color Medvode za lokalno skupnost.....	42
10.7.6 Vključevanje podjetja Color Medvode v lokalno skupnost	44
10.7.7 Tveganja, ki jih Color Medvode predstavlja za lokalno skupnost.....	47
10.7.8 Vključevanje podjetja Color Medvode v lokalno skupnost.....	50
10.7.9 Pomen zgodovine podjetja Color Medvode pri vključevanju v lokalno skupnost	52
10.8 RAZPRAVA.....	54
11 SKLEP.....	58
12 LITERATURA.....	61
PRILOGA A: PREGLED RAZVOJA PODJETJA COLOR MEDVODE	67
PRILOGA B: OPOMNIK ZA INTERVJUJE.....	68

KAZALO SLIK

Slika 4.1: Grafični prikaz trajnostnega razvoja po Websterju.....	16
---	----

1 UVOD

Živimo v nestanovitni, hitro spreminjajoči se družbi, kar je zapisal že Beck v svojem delu z naslovom Družba tveganja. Naša prihodnost ni predvidljiva, ampak presenetljivo tvegana, k čemur veliko prispevajo sodobne tehnologije, za katere ne vemo, kaj točno bodo prinesle (Beck 2009). V zadnjih desetletjih je tudi vedno več slišati o okoljskih tveganjih: kaj jih povzročata in kaj pomenijo za družbo sedanjih in predvsem prihodnjih generacij. V petdesetih in šestdesetih letih 20. stoletja je industrija pomenila napredek, razvoj. Kjer je bila industrija, je veljalo, da so to razviti kraji, zaradi česar so ljudje industrijske obrate sprejeli v svoje lokalno okolje (Janežič 2003). Veliko tveganje za okolje pa je med drugim kemična industrija, zlasti industrija proizvodnje barv, lakov in raznih kemičnih premazov, ki vsebujejo številne okolju in človeku nevarne spojine (Meadows in drugi 2004). Mnogi kazalci kažejo, da kemična industrija čezmerno onesnažuje naše okolje (Meadows in drugi 2004). V Sloveniji je kar nekaj primerov, ko lokalno prebivalstvo želi ukiniti ali odstraniti kemični industrijski obrat iz svojega okolja. Civilna družbena skupina Eko krog 2010 že dolgo nasprotuje Cementarni Lafarge v Trbovljah, ki po njihovem mnenju krši predpise o zračnih emisijah.

V magistrski nalogi želim na konkretnem primeru kemičnega podjetja Color Medvode, podjetja, ki se ukvarja s proizvodnjo barv, lakov in zaščitnih premazov in je del družbe Helios, raziskati in ugotoviti, kako je bilo podjetje s kemično industrijo umeščeno v prostor in kako se je skozi zgodovino spreminjal odnos lokalne skupnosti do podjetja.

Čeprav je bil prejšnji sistem usmerjen zelo centralistično, so lokalne oblasti pomembno vplivale na umestitev objektov v lokalno okolje. Velik pomen so imeli industrijski obrati, ki so pomenili napredek za kraj. Zdaj vloga lokalnih akterjev slabi, saj imajo večjo vlogo nadnacionalni, celo globalni akterji, ki pridobivajo moč oz. vplivajo na ključne razvojne odločitve. Lokalni ljudje so tisti, ki živijo z določenim podjetjem in jim ni vseeno, kakšno je njihovo okolje (Jaklič 1996). Prav skrb za njihovo okolje in zdravje povzroči, da se lokalne skupnosti začnejo aktivneje vključevati v prostorske načrte, ki zadevajo njihov kraj in okolico. Kot menita Cohen in Kennedy, nastaja pojav novega lokalizma, ki ga morajo pri svoji lokacijski politiki upoštevati tudi velika podjetja (Cohen in Kennedy 2007). Upoštevati je treba lokalno pripadnost in globalno umestitev (Strassoldo 1999). Tako tudi velika in vplivna podjetja namenjajo več pozornosti ali celo ustanavljajo oddelke, ki so namenjeni

krepitev odnosov z lokalnim prebivalstvom – namenljajo več pozornosti odnosom z javnostjo (Jefkins 1997).

Alternativa je selitev industrije na lokacije, kjer še ni zaživela zavest o škodljivih posledicah nekaterih tehnologij na okolje. To pa ni v interesu lokalnih skupnosti, ki hočejo ohranjati delovna mesta v svojem okolju.

Tudi v procesu umeščanja podjetja Color Medvode v lokalno skupnost so imeli velik vpliv tudi lokalni akterji. Zanimalo me je predvsem, kaj je vplivalo, da so v preteklosti, po drugi svetovni vojni, prebivalci v svoje lokalno okolje sprejemali tudi okoljsko potencialno problematična podjetja in ali so te izkušnje sploh kakorkoli uporabne za reševanje sodobnih lokacijskih konfliktov. Skratka, kako je mogoče v razmerah domnevne individualne in institucionalne refleksivnosti legitimno postavljati v prostor okoljsko problematične tehnologije, kot je npr. kemična industrija.

2 PREDMET RAZISKOVANJA IN RAZISKOVALNI PROBLEM

Kot pove že naslov, je moje raziskovanje temeljilo na študiji primera. Odločil sem se, da bom podrobneje raziskal razloge za sprejetost kemične industrije v lokalnem okolju v preteklosti, konkretno, kakšni so bili odnosi med podjetjem Color Medvode in lokalnim prebivalstvom (mnenjski voditelji, predstavniki lokalne oblasti). Večji del študije primera bo temeljil na intervjujih zaposlenih in bližnjih prebivalcev, saj me je prvenstveno zanimalo, kako se je spreminjal oz. razvijal odnos lokalne skupnosti do podjetja in obratno.

Za študijo tega primera sem se odločil zato, ker so bili odnosi med podjetjem Color Medvode in lokalno skupnostjo večinoma neproblematični, celo zgledni, čeprav gre za kemično industrijo, ki lahko potencialno (npr. zaradi tehnološke nesreče) zelo ogrozi kakovost bivanja v bližnjem in morda celo bolj oddaljenem okolju. S študijo konkretnega primera sem podrobneje proučil razloge za sprejetost ali nesprejetost kemične tovarne Color Medvode v lokalno okolje in ugotavljal, kakšne so bile nekoč in kakšne so zdaj vezi med podjetjem in lokalnimi skupnostmi. S sociološkega vidika je zelo pomembna zgodovina. V zdajšnjem času postaja komuniciranje in argumentiranje del profesionalnih služb, zato me je zanimalo, ali je novi »piarovski« pristop učinkovit. Z analizo primera sem želel ugotoviti, kaj vpliva na odnose z lokalnim okoljem, kaj pogojuje dobre odnose tudi v primerih, ko bi pričakovali zaplete. Zanimali so me argumenti, ki so prepričali lokalno prebivalstvo, da je sprejelo

potencialno nevaren kemijski industrijski obrat v svoje okolje, in kako je podjetje prepričalo lokalne prebivalce, da so njihovi varnostni ukrepi zadostni za obvladovanje okoljskega tveganja.

2.1 CILJI, RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

V magistrski nalogi sem poizkusil odgovoriti na vprašanje, kako lahko tudi kemična industrija, ki pomeni okoljsko tveganje, uspešno deluje v lokalni skupnosti. Kolikšen pomen ima pri tem dosedanja zgodovina delovanja »potencialno nevarne« industrije v lokalni skupnosti. Pri raziskovanju so me zanimala predvsem naslednja raziskovalna vprašanja:

– Kakšna je zgodovina umestitve podjetja v lokalno okolje?

Razlog za določen odnos med podjetjem in lokalno skupnostjo je prav gotovo zgodovina podjetja v nekem okolju od ustanovitve do danes (Janežič 2003). V tem obdobju lahko najdemo okoliščine in razloge, ki so pripomogli k sprejemanju podjetja v lokalnem okolju.

– Kakšen je odnos med podjetjem in lokalnim prebivalstvom?

Zanimalo me je, kako na podjetje Color Medvode gledajo različni subjekti (občinska uprava, lokalne skupine in zaposleni, ki so hkrati tudi predstavniki lokalnih skupin). Zanimali so me predvsem subjekti na lokalni ravni oz. subjekti, ki odločajo na lokalni ravni. Kot najširši subjekt odločanja je občina, sledi krajevna skupnost in na koncu neposredni sosedje, ki s svojimi mnenjem lahko vplivajo na krajevno skupnost in občino (Ostan 2008).

– Kako lokalna skupnost sprejema kemično industrijo v svojem okolju?

Postavlja se vprašanje, kako dandanes različne lokalne skupnosti gledajo na tovrstna podjetja, kot so Lafarge Cement, Salonit Anhovo, Kemiplas. Osredotočil se bom na kemično tovarno Color Medvode. Jo vidijo kot objekt tveganja in kako je skozi čas vzdrževala »sosedske odnose«? Zanimalo me je predvsem, kako se ljudje odzovejo na stara »tveganja« v njihovem okolju in kako na nova.

V zaključnem delu raziskovanja sem naredil primerjalno analizo in poizkusil najti primerljivost ali razlike z drugimi podobnimi primeri. Osredotočil sem se na tri dobro znane primere problematičnih odnosov med tovarno in lokalno skupnostjo: Lafarge Cement (Trbovlje), Kemiplas (Dekani), Salonit Anhovo).

I. DEL: TEORETSKA IZHODIŠČA

V teoretskem delu želim predstaviti ključne pojme, ki so pomembni za obravnavo raziskovalnih vprašanj.

3 LOKALNOST

Veliko avtorjev piše o pomenu globalizacije in vplivu globalizacije na družbo. Po Parkerju je globalizacija izbris oz. prepustnost meja, in sicer fizičnih (meja nacionalnih držav) in kulturnih (mešanje kultur). Globalizacija naj bi zbrisala meje in pripomogla k večjemu pretoku informacij, ljudi, kapitala ... (Parker 1998). Na področju ekonomije so se pojavile multinacionalke, ki so zelo zaznamovale in še zaznamujejo svetovno gospodarstvo. V sociološkem pogledu pa je globalizacija prinesla multikulturalizem in nova razmerja družbenih moči. Družbe so stremele k homogenizaciji (Robertson 1995).

Kmalu so raziskovalci ugotovili, da homogenizacija kultur ni mogoča (Robertson 1995). Mlinar meni, da venomer prihaja do boja globalnega in lokalnega. Konec koncev so lokalni akterji lahko prisotni tudi na globalni ravni (Mlinar 2001). Vsekakor pa je pomembno vključevanje in tudi izključevanje lokalnih ter globalnih akterjev. Prav to prežemanje daje mestom možnost najti svojo pravo indentiteto (Mlinar 2008).

Zato Robertson ostaja pri pojmu globalizacija – pomen vključevanja lokalnega v globalno. Lokalno okolje ne more vedno sprejeti, kar mu je prineseno od zunaj. Hkrati je za globalizacijo, predvsem ekonomijo, pomembna lokalna družbena drža (Robertson 1995).

Za posameznika ali organizacijo je pomembno poznavanje lokalnega okolja. Čeprav ima globalizacija zelo velik pomen – vpetost v globalno ekonomijo, povezovanje zunajlokalnih meja – se moramo zavedati, da se vedno vse vrača na lokalni nivo, ki da podjetju pomembno indentiteto, kjer se prepletata kultura in način življenja. Okoliški prebivalci bodo vedno pozorni, kaj se dogaja na njihovem »dvorišču« in bodo zelo nasprotovali vsemu, kar ne sodi v njihovo okolje in kulturo (Strassaldo 1999).

Okoljska gibanja navadno želijo delovati lokalno. Po navadi se začeta skrb za okolje in mobilizacija prav na naših »dvoriščih«. Veliko ljudi se združuje v manjše lokalne skupine, ker si želijo npr. bolj čisto pitno vodo, zrak ipd. Zato tudi moto »*misli globalno – ukrepaj lokalno*« ponazarja pomen lokalnega povezovanja in zavedanja. Vedno se vse začne dogajati

na lokalnem nivoju in morda kasneje preraste meje lokalnega in seže do politike, podjetij, organizacij (Strassaldo 1999).

3.1 RAZVOJ LOKALNIH SKUPNOSTI

Pojem lokalna skupnost je sestavljen iz dveh delov. Prvi del besedne zveze – lokalno – se nanaša na okolje, v katerem živimo in ga konstruiramo kot naše okolje, v katerem se počutimo domače. Drugi del pojma pa je skupnost, ki bi jo lahko definirali na več načinov:

- skupina ljudi, ki živi v določenem prostoru,
- skupina ljudi, ki ima skupne interese,
- družbo.

Tönnies je skonstruiral dva koncepta skupnosti: *Gemeinschaft*, kar lahko prevedemo kot tradicionalna skupnost, in *Gesellschaft*, kar bi lahko prevedli kot moderna družba. Na kratko lahko povzamemo, da je *skupnost* manjša in bolj povezana entiteta v okviru večje skupnosti, označuje jo prisotnost *skupne volje*. V skupnosti se razvijejo tesne, organske vezi, ki jo povezujejo. Skupnost je tudi starejši pojem, saj so včasih ljudje živeli v skupnostih, ki so pomenile varnost, označevalo pa jih je tudi stremenje k istemu cilju, istim vrednotam. V skupnosti je torej velika raven solidarnosti. Pojem družbe pa je nekoliko novejši, saj v nasprotju s skupnostjo vključuje veliko manj solidarnosti in tudi odnosi med posamezniki so manj osebni (Tönnies 1999).

V konkretnem pomenu so tudi Medvode razpete med *Gemeinschaft* in *Gesellschaft*. So majhno mesto nedaleč od Ljubljane, Kranja in Škofje Loke, tja se tudi večina aktivnega prebivalstva vozi v službo, hkrati pa je večji del ozemlja občine podeželje. Medvode so razpete med tradicionalnim podeželskim načinom življenja in sodobnim mestnim načinom.

Podobno definicijo skupnosti spoznamo tudi pri Jeanu Vanierju, ki piše, da je skupnost posebna oblika skupnega življenja, ki ga povezujejo skupni interesi in solidarnost. Skupnost je torej posebna oblika druženja, kjer pripadniki čutijo svojo pripadnost in solidarnost do ljudi v skupnosti (Jean Vanier 1996).

Skupnost tudi prostorsko opredelimo na dva načina. Prvi način se nanaša na skupnost okoli določene organizacije – ožja lokalna skupnost; to so krajevne, vaške, četrtne skupnosti. Nanaša se predvsem na vse tiste, ki živijo in so odvisni od subjekta, okoli katerega se zbirajo, ki jim pomaga pri sami participaciji. V tem primeru lahko skupnost zamejimo z navideznimi

mejami. Kot drugi način pa skupnost dojemamo veliko širše (regionalno, nacionalno). Pomembno je poudariti, da so meje pri prostorski opredelitvi skupnosti tudi lahko stvar dojemanja/percepcije posameznika. Prostorske meje niso vedno geografske, ampak so tudi posledica različnih socialno-psiholoških procesov (Jefkins 1993).

Pomembna je tudi interesna opredelitev skupnosti, ki pogosto presega prostorsko opredelitev. Skupnost je lahko omejena samo na območje, kjer je določena organizacija, vendar včasih ista geografska skupnost zajema različne ciljne skupine. Lahko bi rekli, da se v določeni skupnosti pojavijo t.i. podskupnosti. Tako se v neki lokalni skupnosti lahko pojavi skupina ali celo skupnost, ki ima drugačen interes in pogled na dogajanje ter lahko zavzema čisto drugačna stališča. Tako nastajajo skupnosti, ki niso zamejene geografsko, ampak interesno (Gruning in Hunt 1995).

Kot lahko sklepamo, se prostorska in interesna skupnost pogosto med seboj prekrivata in prepletata in tako znotraj geografske skupnosti opredelimo različne interesne skupnosti. In tudi obratno: pripadniki določene interesne skupnosti lahko prihajajo iz različnih geografskih območij.

V svoji naloge sem se osredotočil predvsem na lokalno skupnost, ki je zamejena geografsko, predvsem kot del lokalne samouprave (krajevna in vaška skupnost). Za lokalne skupnosti veljajo enake definicije z dodatkom, da je njihov vpliv velik v lokalni samoupravi, ki je del državne uprave – služi kot decentralizacija moči iz centra države na nižje podravni (Brezovšek 2005).

Pri samem razvoju lokalnih skupnosti naj omenim še prehod lokalnih skupnosti iz tradicionalne v moderno urbano lokalno skupnost; govorimo tudi o postmoderni lokalni skupnosti. Za tradicionalne lokalne skupnosti značilni tradicionalni odnosi in predvsem ruralno okolje. Po navadi so skupnosti bolj zaprte in se pri svojem delovanju opirajo na svojo zgodovino. V skupnosti so odnosi zelo družinski in prepleteni (Mlinar 2008). Za moderno lokalno skupnost sta značilni višja stopnja individualizacije in reflektivnosti (Mlinar 2008). Za postmoderno skupnost, ki jo nekateri avtorji opredeljujejo tudi kot družba tveganja, pa sta značilna velik tehnološki napredek in pojav velikih tveganj (Beck 2008). Poleg tega se zelo spremeni tudi prostorsko-časovna organizacija bivanja. Bivanje je odvisno od informacijskih tehnologij, kar spremeni način življenja (Mlinar 2008).

3.1.1 Struktura lokalnih skupnosti

Za raziskovanje v lokalnih skupnostih je pomembno, da poznamo njihovo delovanje. V raziskovalnem delu sem se oprl predvsem na geografsko opredelitev lokalne skupnosti, ki je tudi del lokalne samouprave (krajevna skupnost).

Krajevna skupnost je določena v statutu občine in ima opredeljeno ozemlje ter opravlja s statutom in odloki določene naloge. Med drugimi je naloga krajevnih skupnosti, da zastopajo interese prebivalcev na svojem območju (Brezovšek 2005).

Krajevna skupnost ima legitimno izvoljeno oblast, izbrano na lokalnih volitvah (Brezovšek 2005). Vseeno pa ni nujno, da imajo akterji, ki so izvoljeni na volitvah, tudi moč, »da vežejo skupaj« ljudi, ki živijo na njihovem območju (Pek 2004, 23). Zato je pri raziskovanju lokalnih skupnosti treba ugotoviti, kdo so glavni akterji, t.i. mnenjski voditelji, ki imajo moč in vpliv.

Poleg geografske opredelitve lokalne skupnosti naj omenim tudi strukturo lokalne skupnosti, ki bi jo lahko razdelili na dva modela:

- model elite oblasti, po katerem lokalno skupnost nadzira elita moči (za tako skupnost je značilna velika stopnja stabilnosti) (Gruning in Hunt 1995) in
- pluralistični ali decentralistični model – nadzor nad lokalno skupnostjo je porazdeljen med različne skupine in interese (manj stabilne skupnosti) (Gruning in Hunt 1995).

Model elite oblasti je značilen predvsem za tradicionalne družbe, pluralistični model pa za moderne/postmoderne družbe (Gruning in Hunt 1995). Tako moramo biti pri ugotavljanju javnega mnenja zelo pazljivi pri iskanju mnenjskih voditeljev (če za raziskovanje uporabimo intervju in ne anketno raziskovanje). V posamezni lokalni skupnosti je namreč lahko več različnih skupin in v vsaki eden ali dva mnenjska voditelja. Torej se neredko dogaja, da znotraj lokalnih skupnosti nastanejo različni interesi, mnenja. V Sloveniji to pogosto zasledimo v medijih, ko se na primer v kakšni majhni vasi ne morejo odločiti, ali bi na lokalni cesti postavili ležeče policaje ali ne (določene skupine so za, druge proti).

Lokalne skupnosti se razlikujejo tudi po:

- stopnji razvoja: za lokalne skupnosti je zelo pomembna stopnja razvoja, ki vpliva na način življenja v lokalni skupnosti (Šmidovnik 1990),

- reliefu: na razvoj in delovanje lokalnih skupnosti vpliva tudi relief. Zelo pomembno je, ali skupnost prebiva na območju z gorskim reliefom, hribovitim, nižinskim ali ob rekah, morju (Valaj 2006),
- gostoti prebivalstva: lokalne skupnosti se razlikujejo tudi po gostoti prebivalstva. Od zelo gosto poseljenih lokalnih skupnosti (kar je predvsem značilnost urbanih središč), do zelo redke poselitve (značilnost ruralnih krajev) (Šmidovnik 1990),
- obsegu ozemlja: razlika je tudi v obsegu ozemlja. Lokalne skupnosti so lahko zelo majhne ali na drugi strani zelo velike. Seveda pa obseg ozemlja nič ne pove o gostoti prebivalstva, saj je na eni strani veliko ozemlje urbanih središč, kjer je hkrati velika gostota prebivalstva, na drugi pa obsežna ozemlja v goratih predelih z majhno gostoto prebivalstva (npr. Občina Solčava) (Brezovšek 2005).

3.2 OKOLJE IN PROSTOR

Okolje je zelo splošen pojem, ki ga uporabljamo v zelo različnih povezavah, v vsaki ima za odtenek drugačen pomen. V moji nalogi je pomembna predvsem družbena konstrukcija »okolja«.

Okolje v naravoslovnih vedah ni prav pogosto uporabljen pojem in tudi ne prav jasno definiran. Za naravoslovce ima močno antropocentrično komponento. Besedno zvezo sestavljata pojma narava in okolje, definiciji obeh in kakšne so razlike med njima pa je v naravoslovju spet predmet razprave. Gre za okolje, torej vse, kar je okoli nečesa in ima naravne elemente, na katere človek čim manj vpliva. Naravno okolje obdaja človeka, on pa vanj posega na različne načine in različno intenzivno. Nasprotje naravnega okolja je umetno, meja med obema pa je zgolj arbitrarna – do katere mere je človeku dovoljeno poseči v naravno okolje, da ga še opredelimo kot naravno (Tarman 1999).

Družbeno okolje je okolje, v katerem živimo, in ga definirajo kultura, omrežja, razred ... Razlikuje se od naravnega, za katerega je značilen majhen človekov vpliv v primerjavi z družbenim okoljem, za katerega sta pomembna in značilna človekov vpliv in njegovo delovanje. Lahko bi rekli, da tako kot v naravoslovju tudi v družboslovju ločimo izraza prostor in okolje. Dejansko vse, kar nas obdaja, je okolje. V sociološkem pomenu vse, kar vpliva na nas, ni zamejeno, ampak je družbeno konstituirano. Pojem prostora kaže bolj na fizično definicijo, saj je otipljiv, merljiv in ga lahko definiramo, razmejimo.

4 MODERNA DRUŽBENA TVEGANJA

V procesu industrializacije v 19. in 20. stoletju je bilo veliko slišati o napredku, in sicer na področju industrije pa tudi na področju znanosti in družbe. Iz neke predmoderne družbe je nastala moderna družba, ki pozna delitev dela, pozna razvoj in napredek (Beck 2009). Tako tudi v 21. stoletju veliko govorimo o napredku in razvoju in o še učinkovitejši in individualizirani postmoderni družbi. Posamezniki se še bolj zavedajo svojega individualizma, kar je opaziti tudi na področju identitet. In prav v obdobju napredka in razvoja se je pojavil Ulrich Beck s knjigo *Družba tveganja*, v kateri opozorja na posledice individualizma in čezmernega napredka. Posledic ne čuti samo družba, ampak tudi okolje. Vse moderne tehnologije, biotehnologije postavi pod vprašaj – ali res stremijo k napredku ali k uničenju družbe. Nastanejo krize identitet (Beck 2001).

Ljudje se pogosto ne zavedamo, kaj pomeni tveganje za okolje, kaj hitro pa se zavemo tveganja, ko ga občutimo na lastni koži. Tu pa se pogosto pokaže koncept *NIMBY*¹.

4.1 TRAJNOSTNI RAZVOJ

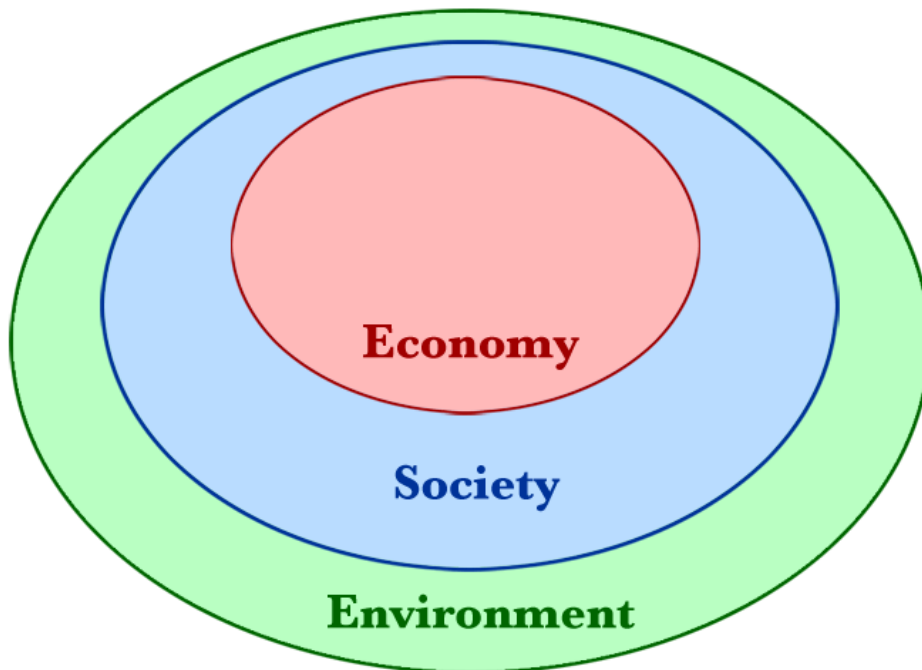
Pri tveganju je treba omeniti *trajnostni razvoj*², saj lahko prek njega dobimo vpogled v tri dimenzije, ki vplivajo na ravnotežje razvoja – tveganje. Trajnostni razvoj se obrača na tri ravni: ekološko/okoljsko, socialno in ekonomsko. Prav tako je tudi tveganje (Beck 2001) mogoče opaziti na okoljskem tveganju (kamor prav gotovo spada kemična industrija), ekonomskem (razvoj in nove tehnologije) ter socialnem (neenakosti). Trajnostni razvoj si torej lahko predstavljamo kot trinožno mizo: če ji odrežemo eno nogo, se podre. Prav umetnost vzdrževanja ravnotežja med tremi ravnmi se zdi zelo pomembna.

Osredotočil se bom predvsem na okoljski vidik trajnostnega razvoja. Po eni izmed definicij trajnostnega razvoja je okolje celo najpomembnejši element. Okolje je tisto, ki nam je dano, njegove kapacitete so dane kot neodvisna spremenljivka. Tudi družba ne more preko meja okolja, saj ji postavlja meje. Potem je tu še gospodarstvo, ki se ne more širiti preko mej družbe, kaj šele preko meja okolja (Webster 2004).

¹ Not in my back yard. – Ne na mojem dvorišču.

² Trajnostni razvoj – najbolj klasična definicija: TR pomeni zadovoljevanje potreb sedanje generacije, ne da bi pri tem ogrožali sposobnost prihodnjih (WCED 1987, 14).

Slika 4.1: Grafični prikaz trajnostnega razvoja po Websterju.

Sedmak (2009)

Ko v neko okolje postavimo industrijo, ki pomeni tveganje za samo en element trajnostnega razvoja, že lahko govorimo o tveganju za prihodnje generacije. Koncept trajnostnega razvoja torej govori o uravnoveženem razvoju na področju okolja, ekonomije in družbe. Meni je bližje Websterjevo razmišljanje, kar prikazuje slika 1. Če katerikoli element postavimo kot tveganje, je vedno okolje tisto, ki bo deležno tveganja. Ko uničimo okolje, propadeta družba in ekonomija (Sedmak 2009).

Meadows idr. se v knjigi *Limits to Growth* sprašujejo, kje so meje rasti? Ali lahko gospodarstvo raste neskončno? Ali naše okolje ima meje? Ima ima meje in po mnenju Meadows idr. smo se jim že približali. Po drugi strani pa se sprašujemo, ali lahko gospodarstvo/ekonomija³ sploh obstaja brez rasti. Poznamo obdobja recesije, ko ni gospodarske rasti, in takrat nastanejo težave v stabilnosti družbenih in političnih sistemov. Kljub vsemu pa okolje ima meje – imamo omejeno zalogo naravnih surovin, omejen prostor za naselitev prebivalstva ... Po njihovih izračunih smo zelo blizu mejam:

³ Obstaja razlika med gospodarstvom in ekonomijo, vendar ne vpliva na ključne ugotovitve naloge, zato bom angleško besedo economy prevajal kot gospodarstvo, kar je jezikoslovno bližje slovenskemu jeziku.

- število prebivalstva se povečuje eksponentno (vprašanje hrane, naseljenosti),
- neenakomerna porazdelitev naravnih virov (nekje prenasičenost, drugje revščina),
- zmanjševanje pogozdenih površin (čezmerna sečnja – vprašanje kakovosti zraka),
- poraba fosilnih goriv (zaloge se manjšajo – vprašanje, kdaj jih bo zmanjkalo),
- povečanje emisij v zraku (dvig globalne temperature, grožnja za zdravje ...)

(Meadows in drugi 2004)

To je samo nekaj kazalcev, ki nakazujejo tveganje in meje, ki obstajajo. Hkrati tudi dokazujejo, da je okolje tisto, ki postavlja mejo rasti. Prav pri kemični industriji pa se pogosto pojavlja vprašanje naravnih katastrof – koliko lahko uničijo okolje in tako zmanjšajo količino naravnih virov, ki jih potrebujemo za življenje.

Kljub vsemu je treba omeniti, da se tudi kemična industrija lahko prilagaja okoljskim tveganjem. Zelo znan je primer ozonske luknje, ki se je konec 20. stoletja zelo povečala, a z ukrepi tudi uspešno zmanjšala. To je tudi dokaz, da če smo izpostavljeni večjim tveganjem, znamo to zamejiti. V konkretnem primeru so v industriji omejili uporabo *CFC-jev*⁴, ki so bili glavni krivci za tanjšanje ozonske plasti atmosfere (Meadows in drugi 2004).

4.1.1 Trajnostni razvoj na lokalni ravni

Tudi na lokalni ravni veliko govorimo o trajnostnem razvoju, vendar se premalokrat zavedamo, da prav na tej ravni lahko najbolj aktivno izvršujemo načela trajnostnega razvoja. Seveda moramo upoštevati, da morajo pri implementaciji trajnostnega razvoja sodelovati vse znanstvene discipline oz. vsa telesa lokalne samouprave. Pogosto opažamo napise, da se določena občina trudi delovati po načelih trajnostnega razvoja. Treba pa se je vprašati tudi, kako lahko iz razprav pridemo do konkretne rešitve, na konkretne primere reševanja problemov na trajnostni način.

Becker piše o treh ravneh, ki jih je treba povezovati med seboj. Te ravni so: analitična, normativna in strateška (Becker in drugi 1997). Prav s povezovanjem teh ravni lahko je mogoča dejanska implementacija trajnostnega razvoja.

⁴ **Klorofluoroogljikovodiki** (tudi **freoni**) s kemijsko formulo CFC – uporaba v hladilnih sistemih, potisni plini ipd.

Analitična raven predvsem empirično meri vplive na okolje. Zanj je značilno zbiranje podatkov o vplivu človeka na okolje. Opazujejo spremembe, ki se dogajajo v okolju, in koliko k temu prispeva družba (Kos 2004).

Normativna raven je druga raven, ki jo je treba opazovati. Na tej ravni opazujemo predvsem odzive, ki nastanejo ob ugotovitvah na analitični ravni (Kos 2004). Pri odzivih je treba opazovati, kakšni so, kako so porazdeljeni med različne družbene segmente (med urbanimi središči in podeželjem, revnimi in premožnejšimi, starejšimi in mlajšimi ...). Na normativni ravni torej ugotavljamo odzive, ki nastanejo ob predstavitvi analitičnih ugotovitev o stanju v okolju (Kos 2004).

Strateška raven pa je tista, ki omogoča akcijo. Na njej poizkušamo najti način, kako udejanjiti načela trajnostnega razvoja glede na razlike med analitično in normativno ravno (Kos 2004). Strateška raven prispeva, da na podlagi analiz analitične in normativne ravni najdemo pravi način za reševanje težav, ki bo zadovoljiv za vse dele populacije na nekem območju (Becker in drug 1997).

Lokalna raven je tista, ki lahko aktivno izvaja načela trajnostnega razvoja. Neka lokalna skupnost, ki vključuje ljudi s podobnimi interesi, lažje izvaja stvari, ki so v njihovem interesu, kot to stori veliko večja populacija prebivalcev, ki ima zelo različne interese. Prava umetnost pa je uskladiti interese na lokalni ravni, saj pogosto že na normativni ravni nastanejo različni odzivi in pogledi na analitične ugotovitve. Strategija lokalnih skupnosti naj bi temeljila ravno na usklajevanju različnih interesov za doseg istega cilja.

5 PROSTORSKO NAČRTOVANJE

Gantar prostorsko načrtovanje opredeli kot »*družbeno intervencijo v družbeni red, brez katere bi lahko v družbi nastal kaos*« (Gantar 1993). Družbene procese je torej treba načrtovati, saj je načrtovanje metoda za povečanje racionalnosti odločanja in delovanja (Tamše 2004).

Načrtovanje je zelo širok pojem in ga s sociološke perspektive lahko opredelimo kot nadzorovanje družbenega delovanja. Lahko pa načrtovanje opredelimo tudi kot posebno obliko družbene regulacije in kot poseben način intervencijskega delovanja (Tamše 2004).

Eno izmed pomembnih načrtovanj je prostorsko načrtovanje, ki človekove aktivnosti in delovanje umešča v prostor (Gantar 1993).

Vsekakor dandanes težko govorimo o prostoru kot fizičnem prostoru. Bolje je govoriti o prostoru tokov (Hočevar 2000).

5.1 DRUŽBENE KONSTRUKCIJE PROSTOROV

Nekaj besed smo že namenili opredelitvi družbenega okolja, okolja, v katerem živimo, ki ga definiramo sami. Podobno je tudi s prostorom – fizičnim prostorom. To je prostor okrog nas, je otipljiv. Vseeno bi lahko rekli, *»da tudi fizični prostor lahko nastopa kot družbena kategorija, da je torej delovanje in učinkovitost urejanja in načrtovanja prostora v temelju odvisna od družbene konstrukcije realnosti«* (Kos 2002).

Tako lahko govorimo o dveh različnih pristopih k razumevanju prostora:

- naturalistični pristop: prostor obravnava kot fizični prostor, prostor, ki je merljiv, otipljiv. Podatki o prostoru so standardizirani, primerljivi in merljivi (Kos 2002, 17) in
- konstruktivistični pristop: tudi fizični prostor okoli nas in posredujemo kognitivno, tako da je ogromno variant, ki jih ni mogoče standardizirati (Kos 2002, 17).

Vsekakor sta za razumevanje in načrtovanje prostora pomembna oba vidika, ki se prepletata med seboj. Pomembne so fizične »mere« prostora, ki dajo podatke o prostoru, in tudi kognitivno dojetje, ki osmislijo prostor (Kos 2002, 18).

Prav kognitivno dojetje je tisto, ki dejansko dajo pomen nekemu prostoru. Berger in Luckman, ki sta blizu fenomenološkemu pogledu, trdita in podkrepita Shutzovo tezo, da je prostor družbeno konstruiran (Berger in Luckman 1988). Človek je tisti, ki prostor osmisli in mu da pomen ter ga ustvari skozi svoje kognitivno dojetje. Sama predstava o prostoru torej temelji na dojetju prostora kot tistega, ki ga ustvari družba. Družba je tista, ki posreduje norme in okvirje, znotraj katerih delujemo (Berger in Luckman 1988).

Prav za načrtovalce prostora je pomembno, da razumejo fizični prostor okoli nas kot prostor, ki je posredovan kognitivno. Dejansko prostor načrtujemo sami, skozi naše dojetje in skozi to, kar nam družba prenaša skozi naše odraščanje. Prostor se prikazuje kot realnost, ki jo ljudje različno interpretirajo in ima zanje subjektiven pomen kohezivnega prostora (Berger in Luckman 1988).

Pogosto je tudi družba tista, ki lahko iz nekega prostorskega pojava naredi problem (Kos 2002, 19). Ravno zato govorimo, da je v nekaterih krajih lahko kemična industrija velik

problem, drugje pa ne povzroča večjih težav. Vse je odvisno od tega, kakšna sta naš pogled in odnos do te industrije.

5.2 PRESOJA DRUŽBENIH VPLIVOV

Iz pridobivanja gradbenih dovoljenj, še prej pa iz priprav različnih prostorskih načrtov, vemo, da je pred tem treba proučiti vplive na okolje. To je standardni postopek, ki mora biti speljan pred pridobivanjem dokumentacije za poseg v okolje (npr. gradnjo industrijske hale, gradnjo obvozne ceste ...)

Pogosto pa se pozablja, da je pred spremembo prostorske ureditve treba pogledati tudi, kako to vpliva na družbo. Res je pomembno, da proučimo, kako spremembe vplivajo na okolje, vendar ne smemo pozabiti na vprašanje, kako spremembe vplivajo na družbo. Družba je del narave, okolja, vendar se v raziskavah, ki se nanašajo na okoljske vplive, pogosto zanemari ali prouči v premajhnem obsegu. Kakšen je vpliv na družbo, se pogosto pokaže šele, ko je projekt izpeljan do konca (Kos 2002).

Za raziskovanje presoje družbenih vplivov ni vnaprej pripravljenih obrazcev in kazalcev, ampak je treba za vsako situacijo posebej izbrati primerno metodologijo. Vsaka nova situacija drugače vpliva na družbeno delovanje. Zato je pri raziskovanju družbenih vplivov pomembno načrtovanje raziskovanja, ki poteka v dveh fazah. Najprej je treba dobro proučiti projekt, ki je v pripravi, šele nato lahko začnemo ugotavljati in raziskovati njegove vplive na družbo. Raziskovanje družbenih vplivov je zelo dolgotrajen in finančno ne zelo poceni proces, saj pogosto zajema multidisciplinarne okrogle mize za ugotavljanje morebitnih škodljivih vplivov, načrtovanje strategij in njihovo razvrščanje, presojo učinkov. Šele nato je mogoče pripraviti poročilo (Kos 2002).

Podjetja se redkokdaj odločijo za presojo družbenih vplivov, tudi slovenska zakonodaja jim tega ne nalaga. Pogosto pa se izkaže, da bi z izdelavo tovrstne presoje lahko v času trajanja projekta preprečili marsikatero nevšečnost ali negativni vpliv na družbo.

6 URBANISTIČNO NAČRTOVANJE PROSTORA

Čeprav o razvoju urbanizma v sodobnem pomenu besede govorimo šele v 19. stoletju, ne smemo spregledati, da zametke urbanizma najdemo že v antičnih časih. Predvsem če pogledamo urejene strukture grških ali rimskih mest, opazimo, da so mesta skoraj

geometrijsko urejena in grajena po podobnih vzorcih. Objekti (templji, teatri, tržnice ...) vse je bilo grajeno na točno določenih mestih, s točno določenim namenom, celotna naselbina pa je bila obdana z obzidjem kot mejo, do kod sega mesto (čeprav ima obzidje predvsem obrambno funkcijo) (Tamše 2004).

Urbanizem je torej dejavnost in veda, ki se ukvarja z načrtovanjem prostora, pri čemer upošteva več vidikov: krajino, prostor, okolje, družbo ... Skratka, celostno se ukvarja z umeščanjem in načrtovanjem novih stvari v okolju. Pri nas je doživel intenziven razvoj v drugi polovici 20. stoletja, zametki urbanizma pa segajo v 19. stoletje, kar sovpada z intenzivnim razvojem industrije in prehodom iz pretežno kmetijskih panog na industrijske. Razlog je v tem, da so v tem času mesta začela rasti, večalo se je je število prebivalcev, kar je že samo po sebi klicalo po bolj urejenih razmerah bivanja. Tako so se mesta počasi začela deliti na dva dela: industrijski del (kjer ljudje hodijo v službo) in stanovanjski del (kjer ljudje živijo oz. preživljajo prosti čas) (Gantar 1984).

V začetku 20. stoletja je urbanizem dobil nekoliko večji pomen, potrebe po urejenosti in organizaciji mest so se povečevale. V mesta je prihajala vedno nova industrija, z njo pa tudi vse več ljudi. Počasi je pomembnost urbanega načrtovanja preseгла *arhitekturo*⁵. Nastajati so začele tudi različne veje urbanizma. Izstopalo je predvsem mnenje, da je pri načrtovanju mest pomembno upoštevati življenjske procese. To je privedlo do ugotovitve, da je za uspešno urbanistično načrtovanje nujno potrebna čim večja mera interdisciplinarnosti (Gantar 1984).

Po drugi svetovni vojni so se zaradi nove urbanizacije tudi sociologi začeli vključevati v urbanistično načrtovanje. Z intenzivnim proučevanjem je nastala nova sociološka smer, t.i. urbana sociologija. Urbanizem se je torej »poznanstvil«, postal je znanstvena disciplina (Gantar 1984). Sociologija igra pri tem pomembno vlogo, saj je upoštevanje delovanja družbe pomemben segment uspešnega urbanističnega načrtovanja; struktura naselja namreč vpliva na delovanje družbe in obratno.

⁵» Nekoč ni bilo ločnice med arhitekturo in urbanizmom. Ugledni slovenski arhitekti, kot so bili Maks Fabiani, Jože Plečnik, Ivan Vurnik, Edvard Ravnikar in Edo Mihevc, so bili hkrati tudi urbanisti in načrtovalci mestnega prostora. Celo več. Veljalo je pravilo, da je lahko uspešen urbanist le tisti arhitekt, ki preseže okvir ožjega znanja arhitekture in mu doda še širše razumevanje tako fizičnega kot družbenega prostora. Potem, ko arhitektura ni bila sposobna s svojim klasičnim instrumentarijem slediti problemom naglega razvoja mest, je to vlogo prevzel tehnični urbanizem. Poudarjanje pogosto le racionalnega, tehničnega vidika v urbanizmu, je ločilo obe dejavnosti do te mere, da se je arhitektura urbanizmu preprosto odpovedala.« (FA, 2015)

Poseben izziv urbanizmu je tudi globalizacija, saj mora urbanizem ob svojem razvoju vključevati vedno nove poglede. V globalizaciji na urbanizem zelo vplivajo promet, bogastvo /ekonomija/ potrošnja, tehnologija, demografija ... (Hall 2002).

Lahko bi celo rekli, da se je urbanizem znašel na prelomu med moderno in postmoderno družbo. Vedno znova se pojavljajo nove družbene potrebe, ki jih urbanizem še ne zadovoljuje. Prav zadovoljevanje novih potreb pa je za urbanizem izziv in tudi kriza (Kos 2000).

7 KOMUNICIRANJE Z LOKALNIM OKOLJEM

Komunikacija je ena izmed glavnih vezi, ki vzpostavljajo in vzdržujejo povezavo neke organizacije ali podjetja z lokalnim okoljem. Prav naravno/lokalno okolje je okolje, v katerega je vpeta organizacija, in je sestavljeno iz družbenih, kulturnih, političnih in ekonomskih dejavnikov. Komunikacija je tako povezava z zunanjim okoljem in tudi povezava znotraj same organizacije. Pomembna je dvosmerna pot informacij. Le-te morajo priti v organizacijo, kjer jih analizirajo, pa tudi iz podjetja v lokalno okolje (Jefkins 1997).

Prav informacije, ki iz podjetja pridejo v lokalno okolje, pomagajo vzdrževati integriteto podjetja in sprejetost podjetja v lokalno okolje. Če so lokalni prebivalci dobro seznanjeni, kaj se dogaja v podjetju, tudi lažje zaupajo, da je delovanje *podjetja*⁶ sprejemljivo za njihovo okolje.

Nekateri avtorji lokalno okolje obravnavajo kot *deležnika*⁷ v organizaciji, saj je potrebna neprestana komunikacija med podjetjem in okoljem. Potek informacij mora biti dvosmeren (Škerlep 1998).

Komunikacija med lokalnim okoljem in podjetjem je torej zelo pomembna, zato jo mnoga podjetja načrtujejo in izvajajo strateško (nam bolj znane PR-službe). Kot lokalno okolje se ne šteje samo okoliških prebivalcev, ampak tudi lokalne medije, lokalne interesne skupine, strokovne organizacije, lokalne politične akterje ... (Jaklič 1996).

Odnose z lokalnim okoljem je treba načrtovati in raziskovati, saj so del celovitega strateškega razmišljanja. Pogosto so pričakovanja lokalne skupnosti drugačna od pričakovanj

⁶ Predpostavljam, da je za okoliške prebivalce pomembno, da podjetje nima škodljivih vplivov na njihovo zdravje in okolje.

⁷ Deležniki se pojavijo pri raziskovanju organizacij in so vsi tisti akterji, ki vplivajo na delovanje organizacije. Sama beseda izhaja iz ameriškega okolja. (Jefkins 1997).

organizacije, zato le-te pogosto vlagajo v različne strategije, kako vplivati, razumeti in izpogajati dobre odnose z lokalnim okoljem. Zato je pomembno, da so programi, ki jih pripravijo podjetja, natančni, proaktivni, delovati morajo motivacijsko ... Organizacije morajo v odnose z lokalnim okoljem, vsaj v teoriji, vložiti veliko časa in energije (Jaklič 1996).

Pri pripravi različnih komunikacijskih načrtov morajo biti organizacije pozorne na naslednje vidike:

- da vključujejo vse akterje v lokalnem okolju in v podjetju,
- da se izogibajo nesoglasjem,
- da si vzamejo čas za komunikacijo z lokalnim okoljem,
- da so pripravljeni na dolgotrajna usklajevanja.

(Pek in drugi 2004)

Načrtovanje odnosov in komuniciranja z lokalnim okoljem je zlasti v dobi globalizacije postalo eden izmed pglavitnih dejavnosti organizacije. Zelo močno je zavedanje, da lokalno okolje lahko vpliva na delovanje same organizacije. Prav oddelki za stike z javnostjo v podjetjih so zelo pomembni za vzdrževanje integritete podjetij. Komunikacija torej ni nekaj samoumevnega, ampak je pogosto skrbno načrtovan proces (Jefkins 1997).

Raziskovanje lokalnega okolja je zelo obsežno. Zelo težko je dobiti oz. izmeriti verodostojno javno mnenje, pogosto tudi slišimo, da je javno mnenje kot vreme, ki se nenehno spreminja.

7.1 DRUŽBENA AKCIJA PODJETIJ

Veliko podjetij želi biti odgovornih do lokalnega okolja. Velikokrat se poudarjajo samo okoljski vidiki – kako so podjetja odgovorna do okolja, narave. Podjetja veliko denarja vložijo za promocijo t.i. zelene usmerjenosti, ki naj bi bila prijazna in odgovorna do narave.

Pogosto pozabljam, da so del lokalnega okolja tudi različne lokalne skupnosti. Zato se v ZDA več trend podjetij, ki se poslužujejo t.i. *družbene akcije*.⁸ Tako želijo podjetja dokazati, da njihov dobiček preide tudi v lokalno okolje, saj ga v zahodnih državah označujejo kot deležnika v podjetju. Ker del dobička vrnejo v lokalno okolje, veljajo za družbeno odgovorna podjetja. Podjetja se torej povezujejo z lokalnimi nevladnimi organizacijami in jim nudijo različne storitve ali finančno podporo. V samo »družbeno akcijo« vključujejo tudi zaposlene, ki v prostem času pomagajo različnim prostovoljnimi organizacijam. Podjetja tako namenijo določen del svojega dobička za različne projekte v

⁸ Angleški izraz »corporate social action«. (Marquis 2007)

lokalnih skupnostih – *od raznih preventivnih programov*⁹, podpore lokalnim bolnišnicam do štipendiranja nadarjenih dijakov in študentov (Marquis in drugi 2007).

Zavedanje podjetij o pomenu vključevanja v lokalno okolje je vedno večje. Podjetja, zlasti globalna, se trudijo vključiti in prevzeti kulturo lokalnega okolja. Podjetje postaja del lokalne družbe. Čeprav je za postmoderno družbo značilen zelo visok nivo individualizacije, še vedno obstaja težnja po kolektivnem delovanju. Neko podjetje v lokalnem okolju lahko posluje tako, da zadovoljuje samo svoje potrebe (npr. željo po velikem dobičku oz. uspešnem poslovanju), vendar taka podjetja slej ko prej potrebujejo prepoznavnost tudi v lokalnem okolju, v lokalni skupnosti. Le-ta ima t.i. nevidno moč, ki podjetje lahko ovira pri njegovem delovanju (protesti, javno protestiranje oz. izražanje nezadovoljstva preko medijev ...) (Jaklič 1996).

Prav zaradi družbene odgovornost podjetij in družbenih akcij podjetij je veliko raziskav usmerjenih v raziskovanje razlogov za družbene akcije, pa tudi v raziskovanje načinov, kako se podjetja lotijo družbenih akcij (Marquis 2007).

8 MNENJSKI VODITELJ

Vsem so znane raziskave javnega mnenja; so ene najbolj standardiziranih, rutiniziranih in priljubljenih v vseh družbenih sferah. Čeprav pogosto slišimo, da je raziskovanje javnega mnenja le neka »*umetna statistična konstrukcija, ki nastane z zbiranjem in obdelavo večjega števila posameznih, bolj ali manj iskrenih izjav*« (Kos 2002, 105), se njihove ugotovitve pogosto upoštevajo v vsakdanjem življenju.

Javno mnenje pa ni pomembno le pri načrtovanju in urejanju prostora, ampak tudi pri umeščanju industrijskih obratov v okolje in pri njihovem bolj ali manj uspešnem obstanku v njem. Če nastane konflikt interesov med podjetjem v lokalnem okolju in lokalno skupnostjo, pogosto povzroči, da drug drugega ovirata pri delu, življenju. Tako je tudi za podjetja, ki so že dolgo v določenem okolju, pomembno, da so pozorna, kakšno je javno mnenje o njihovi dejavnosti, njihovem podjetju v lokalnem okolju. Prav s tem, ko podjetje ugotovi, kakšno je javno mnenje, se lahko prilagaja in hkrati dovolj hitro odzove s strokovni argumenti na dejanja, ki na njihovo dejavnost mečejo slabo luč.

⁹ Kampanja o ozaveščanju o AIDS-u, razni kampi za mladoletne ...

Pri oblikovanju javnega mnenja imajo pogosto pomembno vlogo mnenjski voditelji. To so zelo močne osebe (oseba z močno in prepričljivo osebnostjo), ki s svojimi argumenti prepričajo druge. Zelo težko jih je opredeliti zlasti v urbanih središčih. V bolj ruralnih krajih pa so mnenjski voditelji pogosto osebe z močno avtoriteto in niti ni nujno, da zasedajo pomembno mesto v skupnosti (Witmer 2000). V skupini desetih ljudi je samo eden tisti, ki je lahko mnenjski voditelj, in sicer tisti, ki ima moč, da lahko povzame mnenje skupine in hkrati uveljavi svoje mnenje. Mnenjskemu voditelju preostali zaupajo in ga vidijo kot tistega, ki lahko njihovo mnenje uveljavi tudi v drugih skupinah. Ni nujno, da ima mnenjski voditelj tudi formalen položaj v lokalnem okolju (npr. predsednik krajevne skupnosti); je oseba, ki ima pogosto močan položaj v družbi, čeprav svojo moč lahko izkazujejo tudi voditelji, ki se umikajo iz javnosti in svojo »sivo eminenco« izkazujejo na bolj prikrit način (Williamson v Kovač 2009).

V raziskavah pogosto želimo priti v stik z mnenjskim voditeljem. V lokalnem okolju sprašujemo, kdo je tisti, ki mu ljudje zaupajo. Kdo je tisti, ki vedno ve, kaj se dogaja? Kdo je najbolj prepričljiv s svojimi argumenti? Na podlagi različnih vprašanj lahko v lokalnem okolju najdemo človeka, ki oblikuje in vpliva na javno mnenje. In večina vprašanih pove ime istega človeka.

Prav na mnenje mnenjskega voditelja poizkušajo vplivati mnogi lobiji. S stališča moje magistrske naloge poizkušajo priti v stik z mnenjskim voditeljem vsi načrtovalci prostora – najprej želijo izvedeti, kaj si oseba misli, ter nato najprej njega prepričati v smotrnost nekega projekta, saj je velika verjetnost, da bodo potem tudi preostali podobnega stališča oz. jih bo mnenjski voditelj uspel prepričati v smotrnost projekta.

Mnenjski voditelji imajo zelo močan vpliv v lokalnem okolju. Ljudje jim zaupajo, jim verjamejo in njihovi argumenti jih prepričajo.

9 OKOLJEVARSTVO IN KEMIČNA INDUSTRIJA

9.1 KEMIČNA INDUSTRIJA

Zelo laično bi lahko rekli, da v področje kemične industrije spadajo procesi, ki vključujejo različne kemijske reakcije (Pintarič 2008). Pomembno je poudariti, da kemična industrija pomeni skrb za lokalno skupnost, saj je poznavanje kemičnih procesov in reakcij pogosto omejeno samo na strokovnjake kemičnih in fizikalnih panog. To lahko vzbuja nelagodje pri laični javnosti, saj nepoznavanje nekega področja vedno prinese strah in odklonilnost.

Zato so za podjetja, ki se ukvarjajo s kemičnimi reakcijami (te so potrebne v vseh podjetjih, ki se ukvarjajo s predelavo organskih ali anorganskih kemikalij v novo snov), potrebni zelo strogi varnostni ukrepi, ki preprečujejo nenadzorovane reakcije.

Zato so kemične reakcije in industrija, ki se ukvarja s predelavo nevarnih elementov, tveganje za okolje in družbo. Kakšno pa je dejansko tveganje, je pogosto odvisno od človeškega dejavnika.

9.2 OKOLJEVARSTVO

V zadnjih petdesetih letih se je zelo spremenil odnos velikih korporacij do okolja. Za primer vzemimo leto 1970, ko ni bilo velikega nadzora nad onesnaževanjem. Podjetja so se morala znebiti odpadkov na kakršen koli način. Zlasti v kemični industriji je bilo veliko odpadkov, ki so nastali v času proizvodnje, a jih niso pravilno skladiščili ali odstranjevali. Večina odpadkov, zlasti reakcijske vode, je pristalo v okoliških rekah in potokih (Hofman 1999).

Spremembe v odnosu so se začele dogajati leta okoli leta 1990, še večje pa po konferenci v Rio de Janeiru leta 1995. V devetdesetih letih so tudi v Ameriki začeli s prvimi regulacijami izpustov odpadkov v naravo. Še posebno je bila na udaru ameriška kemična industrija, k čemur je pripomogla močna civilna družba, ki je pritiskala na različne politične ravni, pa tudi na vodstva podjetja. Eden izmed rezultatov je bil, da so podjetja 10 % svojega dobička začela namenjati v okoljevarstvene namene in iskati načine, kako narediti podjetje okolju prijaznejše. Prav razvoj okoljevarstva je bil tisti, ki je začel izvajati pritiske na posamezna podjetja, ki so se ukvarjala s kemično industrijo. Uspeh pa ni bil popoln – podjetja so sicer navzven kazala obraz okolju prijaznih podjetij, v ozadju pa se je skrivalo veliko stvari. Vedno je veljalo, da je dobiček pred varovanjem okolja (Hofman 1999).

Največji pritisk pri spreminjanju odnosa do okolja je izvajala civilna družba, ki je tudi dosegla, da okoljevarstvo postaja ena izmed glavnih marketinških strategij. Vseeno pa se pogosto postavlja vprašanje, če to ni le ena izmed strategij, ki botruje povečanju potrošnje, namesto k družbeni odgovornosti podjetij do okolja (Menon 1997). Podjetja so sicer spremenila strategijo do okolja, a je večina, da bi bila navzven videti prijazna do okolja, svojo industrijo selila v manj razvite države, kjer je nadzor nad proizvodnjo veliko manjši (Menon 1997). Tudi pri okoljevarstvu se postavlja vprašanje, ali je varovanje narave res pred varovanjem socialne stabilnosti države?

Eden večjih korakov k vključevanju javnosti v razpravo o varovanju okolju je Aarhuška konvencija, ki so jo sprejeli na Danskem leta 1998. Aarhuška konvencija je mednarodni dokument, ki je zavezujoč za vse podpisnice, med katerimi je tudi Slovenija, o demokratičnih pravicah na področju varovanja okolja. Konvencija temelji na treh večjih sklopih:

- prost dostop do informacij o okolju. Javnost mora imeti vedno dostop do vseh informacij, ki se nanašajo na okolje. Dolžnost javne uprave je zbirati, analizirati in objavljati informacije, ki so pomembne za obveščanje javnosti o okoljskih zadevah (Mirković 2002),
- možnost sodelovanja javnosti pri odločanju, ki vpliva na okolje. Sodelovanje javnosti pri odločanju lahko poteka na dva načina: prvič kot sodelovanje pri postopkih za izdajo dovoljenj za poseganje v okolje in drugič kot sodelovanje v postopkih za pripravo načrtov, programov, ki so namenjeni za načrtovanje okoljskih politik (Pličanič 2002),
- prost dostop do pravnih sredstev za varstvo pravic. Vsakdo, ki ima občutek, da so mu bile kršene pravice glede informiranosti o stanju okolja ali ni imel možnosti za izražanje javnega interesa, ima pravico do uporabe pravnih sredstev (Pličanič 2002).

Aarhuška konvencija je velik korak k večjemu ozaveščanju o vplivih na okolje, hkrati pa daje možnost soodločanja o vplivih na okolje, kjer živimo in bodo živeli naši potomci. Prav na podlagi Aarhuške konvencije svoje delovanje utemeljujejo razne okoljevarstvene skupine (npr. Greenpeace), ki želijo s svojimi dejanji in akcijami preprečiti aktivnosti, ki po njihovem mnenju škodujejo okolju.

V okoljevarstveni dejavnosti imajo velik pomen tudi podjetja. V zadnjih letih se krepi njihova zavest o ohranjanju okolja, vendar je to lahko hkrati zelo dobra tržna niša.

Vsekakor ima okoljevarstvo velik pomen pri ohranjanju okolja, v katerem živimo. Sprejetih je bilo kar nekaj mednarodnih dokumentov, ki naj bi zavezovali različne države k preudarnjšemu odnosu do okolja. Težava pa je v tem, da se večina velikih globalnih igralcev strinja, da je treba nekaj storiti, vendar nihče ne želi ogroziti svojega gospodarstva, predvsem industrije, ki ostaja še vedno eden večjih onesnaževalcev okolja (Meadows in drugi 2004).

9.3 PRIMERI KONFLIKTOV KEMIČNE INDUSTRIJE IN LOKALNEGA OKOLJA

V Sloveniji so trenutno trije odmevnejši primeri. Prvi je podjetje Lafarge Cement iz Posavja, ki se ukvarja s proizvodnjo cementa kot glavne sestavine v gradbeništvu. Drugo podjetje prihaja s Primorske, podjetje Kemiplas, tretje pa je Salonit Anhovo.

9.3.1 Lafarge Cement

Leta 2002 je mednarodno podjetje Lafarge prevzelo Cementarno Trbovlje. Začetki cementarne segajo v leto 1876, nastala je v povezavi z rudnikom v Trbovljah, saj je Zasavje bogato z rudninami. Podjetje Cementarna Trbovlje se je ukvarjalo s pridelavo cementa kot eno glavnih sestavin betona. Značilnost cementarne je bila, da je bilo okrog nje vedno zelo prašno, saj je cement v osnovi zelo droben prah, ki se je usedal praktično po vsej dolini. Okoliške prebivalce so mirili, da je prah nestrupen. Cementarna Trbovlje je konec leta 1999 zašla v finančne težave. Leta 2002 jo je prevzelo podjetje Lafarge iz Francije. To podjetje je dobilo okoljsko dovoljenje za sežiganje odpadnih materialov (gum, odpadnih olj ...) (Lafarge 2015).

S francoskim prevzemom in sežiganjem odpadkov so v javnost počasi prišle informacije o emisijah, ki jih novo podjetje Lafarge Cement spušča v ozračje. Začele so se bitke med lokalnim okoljem, ki je dokazovalo nevarnost izpustnih emisij, in podjetjem Lafarge Cement, ki je z drugimi podatki trdilo, da je vse v mejah dopustnega. Vse skupaj je mešanica nezaupanja do tujih lastnikov, prikrivanja podatkov in nekomuniciranja z lokalnim okoljem (Jošar 2013).

Podjetje je po letih boja z lokalnim prebivalstvom leta 2010 začelo investirati v izpustne sisteme, kar naj bi zmanjšalo škodljive emisije. V začetku leta 2015 pa je sporočilo, da zapira obrat v Trbovljah (Delo 2015).

Sam primer je primer slabega vključevanja podjetja v lokalno skupnost. Dokler je bilo v »slovenski« lasti, je bilo sprejeto in ljudje so dopuščali tudi morebitno povečanje škodljivih emisij. Ko pa so podjetje prevzeli »tujci«, se je razumevanje zmanjšalo, še zlasti, ker je podjetje začelo z nečim novim, neznanim. Sama zgodba pod vprašaj postavlja tudi znanost: Kako so lahko podatki nasprotnikov drugačni od podatkov zagovornikov podjetja?

9.3.2 Kemiplas

Drugi primer slabega vključevanja kemičnega podjetja pa je na drugem koncu Slovenije, v Dekanih. Podjetje se ukvarja s kemično industrijo in trgovino – proizvaja termoplastične proizvode, disperzije, lepila in predforme (Kemiplas 2015).

Podjetje je v degradiranem okolju, kjer je še nekaj drugih podjetij. Za okoliške prebivalce je sporno, saj ne vedo natančno, kaj podjetje proizvaja, iz tovarne se pogosto kadi čuden dim, na njihove domove padajo čudni »kosmiči«. Podjetje se sklicuje na težave oz. napako v proizvodnji, ki je povsem nenevarna. Lokalni prebivalci obveščajo medije in protestirajo proti obratovanju tovarne. Poleg birokratske vojne s podjetjem se poslužujejo tudi medijskega pritiska. Podjetje je pod pritiskom javnosti posodobilo varnostne in izpustne sisteme, vendar okoliški prebivalci še vedno ne zaupajo njihovim meritvam onesnaženosti zraka (Delo 2015).

Letos je podjetje prenehalo z obratovanjem in svoje stroje seli v Rusijo – premično premoženje so kupili Rusi.

9.3.3 Salonit Anhovo

Tudi podjetje Salonit Anhovo se ukvarja s proizvodnjo različnih cementov. Podjetje je v Anhovem že več kot 90 let. Pred petnajstimi leti, ko so začeli s prestrukturiranjem podjetja, so naleteli na veliko odklonilnost s strani lokalne skupnosti. Razlog za prestrukturiranje je bila tudi ukinitve azbesta kot sestavine v proizvodnji cementa. Leta 1996 je bil namreč sprejet zakon o ukinitvi azbestnocementne proizvodnje. Zaradi slabe informiranosti delavcev in lokalne skupnosti so nastale nejasne informacije in velika nekredibilnost podjetja. Čeprav se je podjetje začelo prestrukturirati, uvajati nove proizvode, je bila lokalna skupnost zelo nenaklonjena podjetju, ki je sicer že osemdeset let v njihovi bližini. Dodatno zmedo je povzročila informacija, da bo podjetje postalo tudi sežigalnica različnih odpadkov. Prav ta informacija je bila povod za razpis referendum, na katerem so lokalni prebivalci jasno pokazali, da nasprotujejo sežiganju odpadkov. Kljub dolgoletni tradiciji podjetja se je pokazalo, da je slabo vključeno v lokalno skupnost (Pek 2002, 263–288).

Ker je bila lokalna skupnost odločno proti sežiganju odpadkov in tudi sami proizvodnji, je bila 80-letnica podjetja ravno pravi mejnik za novo vključevanje podjetja v lokalno okolje. Po odločnem »NE« lokalne skupnosti je podjetje začelo z novo strategijo navezovanja stikov z lokalnim okoljem. Tako so začeli lokalne prebivalce obveščati in seznanjati, kaj počnejo v podjetju, tudi preko zaposlenih, ki so v veliki meri domačini. Obudili so odnose z lokalnimi

mediji, odnose s strokovno javnostjo in lokalnimi ustanovami (npr. dnevi odprtih vrat za osnovne šole, sponzorstva društvom in klubom ...) (Pek 2002, 263–288).

To je še en primer, kako lahko kemična industrija sodeluje in oblikuje lokalno okolje. Tveganje, ki ga pomeni industrija, je veliko za okolje in družbo (razne bolezni, npr. azbestoza). Kljub temu se lahko podjetje vključi v lokalno okolje kot zaželen objekt.

Kemična industrija je praviloma nezaželeno, vendar se moramo zavedati, da smo od nje odvisni, saj je ravno s kemijskimi procesi mogoče pridobiti surovine in proizvode, ki so del našega vsakdanjega življenja.

II. ŠTUDIJA PRIMERA

10 PODJETJE COLOR MEDVODE

V nadaljevanju magistrskega dela se bom osredotočil na podjetje Color Medvode, ki je znano po večdesetletni tradiciji v Medvodah, njegova proizvodnja pa zajema delo s kemikalijami. Podjetje daje vtis, da je dobro vključeno v lokalno skupnost ter da lokalni prebivalci zaupajo v varnost proizvodnje.

10.1 PREDSTAVITEV KRAJA RAZISKOVANJA

Osrednji kraj raziskovanja so Medvode, in sicer v dveh različnih pomenih: kot občina in kot kraj.

Medvode so občina, ki je bila ustanovljena leta 1994 z novo vzpostavitvijo lokalne samouprave v Sloveniji. Občina je med večjimi občinami, saj ima okoli 15.900 prebivalcev in površinsko obsega 78,5 kvadratnih kilometrov (Občina Medvode 2015). Občino zelo zaznamuje bližina glavnega mesta Ljubljane, saj območje občine še vedno spada pod upravno enoto Ljubljana - Šiška. Središče občine je ob sotočju rek Save in Sore ter ob stičišču cest, ki vodijo proti Ljubljani, Gorenjski in mednarodnemu letališču Brnik. Skozi občino poteka tudi železniška proga Ljubljana–Jesenice–Avstrija (Občina Medvode 2015). Občina je ena izmed glavnih selitvenih povezav med Gorenjsko in osrednjo Slovenijo. Sestavlja jo enaintrideset naselij in trinajst ožjih delov občine (krajevne in vaške skupnosti) (Občina Medvode 2015). Za samo občino je značilna velika navezanost na Ljubljano in Kranj, dve večji mesti, kjer je zaposlena večina delovno aktivnih prebivalcev. V občini je tudi nekaj večjih industrijskih obratov (Color Medvode – sedaj Helios, Papirnica Goričane, Donit), ki so v preteklosti zelo zaznamovali razvoj okoliških krajev. Dandanes je Občina Medvode v veliki meri spalno naselje za okoliška mesta. Razlog za to je predvsem bližina omenjenih mest, kjer so možnosti za zaposlitev, hkrati pa je ravno pravšen odmik od mestnih središč. Občina Medvode ima tudi geografsko zelo pestro površje, saj se del občine razteza po Polhograjskem hribovju, del pa na Sorško in Kranjsko polje. Glavni niti občine sta reki Sora in Sava, ki sta včasih prinašali velik dohodek okoliškim prebivalcem s kopanjem proda, mivke in peska. Zdaj omenjene geografske značilnosti služijo predvsem kot turistične zanimivosti. Regijsko gledano bi občino uvrstili v osrednjeslovensko regijo, čeprav bi veliko domačinov trdilo, da vsaj nekaj najbolj severnih krajev v občini spada pod Gorenjsko. Lahko bi rekli, da občina ponuja predvsem servisno službo glavnemu mestu Ljubljana (kot sosednja občina). V njej živijo

ljudje, ki delajo v glavnem mestu. V občino zahajajo ljudje iz glavnega mesta, željni sprostitve (Zbiljsko jezero, Polhograjsko hribovje, Šmarna gora). Občina si želi večjega gospodarskega razvoja, kar sicer uspeva nekaj večjim lokalnim podjetjem (poleg že omenjenih še Brinox, Elektronika Mali, Pohištvo Iskra ...). Omenjena podjetja ne nudijo dovolj delovnih mest domačinom, vendar zelo prispevajo k razvoju občine. Res pa se veliko podjetij ne omejuje več na zaposlovanje lokalnih prebivalcev, ampak predvsem na iskanje zaposlenih primernih profilov iz bližnje okolice.

Sam kraj Medvode, ki ima po veljavni zakonodaji status mesta, ima dokaj kratko zgodovino v primerjavi z okoliškimi kraji. Medvode so večji pomen dobile ob koncu 15. stoletja, ko je v Medvodah cesar dovolil zgraditi most ter okoliškim plemstvom dovolil pobirati mostnino, saj je tod mimo vodila glavna povezava med Kranjem, Radovljico in Trzičem na severu ter Ljubljano in Reko na jugu (KS Medvode – center 2015). Preostali okoliški kraji so bili v raznih zgodovinskih zapisih omenjeni že veliko prej (Zbilje že v letu 1100 kot Swille, Smlednik kot Flödnich ...). V nekaterih listinah najdemo zapis kraja ZWISCENWÄSERN, prevedeno MED VODAMA, saj je med rekama Sava in Sora. To stičišče je bilo zanimivo z geografskega stališča (KS Medvode – center 2015).

Pomen Medvod se je povečal v dvajsetem stoletju, ko so v kraju dobili pošto in hranilnico, pa tudi železniško postajo in s tem povezavo z Ljubljano in Radovljico. Železniška povezava je bila tista, ki je Medvodam omogočila razvoj industrije. Še pred železniško povezavo je delovala Papirnica Goričane, ki je imela svojo elektrarno, surovine pa so dovažali po reki Sori (proizvodni obrat je ob strugi reke Sore). Največji razcvet podjetij v Medvodah se je začel v šestdesetih letih prejšnjega stoletja; začela so se razvijati in rasti manjša družinska podjetja. Podjetje Color Medvode se je večalo in širilo na novo lokacijo v Preski. Papirnica Goričane je z možnostjo železniškega transporta povečala obseg proizvodnje. V centru Medvod se je širilo podjetje Donit. Z razcvetom podjetij, predvsem pa z gradnjo hidroelektrarne Medvode v petdesetih letih prejšnjega stoletja, so rasle tudi Medvode. Potreba po delovni sili za gradnjo hidroelektrarne in razvijajočo se industrijo je privedla do tega, da so v Medvodah začeli graditi blokovska naselja. V kraj se je preselilo tudi veliko tovarniških delavcev iz različnih delov nekdanje Jugoslavije.

Pred razcvetom industrije sta v Medvodah in okoliških vaseh prevladovala poljedelstvo in živinoreja, saj so (velike ravne površine, posledica nanosov Save in Sore) to omogočale

naravne danosti. Ob razvoju industrije sta kmetijstvo in poljedelstvo nekoliko zamrla, ustanovitev močne kmetijske zadruga pa je kmetijstvu vrnila zagon.

Omeniti je treba tudi razvoj turizma, ki se je v večji meri začel prav z izgradnjo hidroelektrarne Medvode leta 1953. Zаметki turistične dejavnosti ob bregovih Sore ter na obronkih Polhograjcev segajo že v čas po drugi svetovni vojni. Veliko turistično zanimivost pa je ustvarilo novo nastalo akumulacijsko jezero. Od tedaj je Zbiljsko jezero poleg Šmarne gore osrednja turistična dejavnost turistične dejavnosti Medvod. Turizem kot gospodarska panoga je bil in je še vedno v vzponu, vseeno pa ne konkurira drugim gospodarskim panogam. Kljub naravnim danostim (jezero, reki, hribovje) je turistična dejavnost v Občini Medvode še v povojih.

Kombinacija industrije, kmetijstva in spalnega naselja daje Občini Medvode poseben pomen. Povsod je čutiti prepletanje tradicionalnega s sodobnim načinom življenja. Na eni strani so domačini, ki so zvesti tradiciji, načinu življenja, na drugi pa je veliko priseljencev, ki so prišli iz mesta in so navajeni mestnega načina življenja. Prav pestrost pogosto privede do zamolčanih konfliktov. Veliko domačinov bi marsikaj uredilo z raznimi delovnimi akcijami, prostovoljno z druženjem, po drugi strani pa »novi« prebivalci težijo k zasebnosti in svojemu načinu življenja, ki je usmerjen predvsem v delo v mestu in počitku doma. Zato težko rečemo, da so Medvode mesto. Res se pojavljajo nekatere značilnosti mesta – individualizacija, opuščanje razvitosti mestnega središča (hkrati želja po oživljanju samega središča), potrošniški način življenja, odtujenost od sosedov –, po drugi strani pa so jasne tudi težnje po tradicionalnem, skupnem načinu življenja (prireditve, dogodki, čistilne akcije, delovne akcije ...).

Podobno kot se dogajajo spremembe v Medvodah, se tudi v industriji. Podjetja niso več v lasti enega ali dveh lastnikov, ampak so del delniške strukture, ki prehaja tudi v last tujcev. Podjetja ne zaposlujejo več samo domačinov, ampak iščejo konkurenčno delovno silo. So pa tudi manjša podjetja, ki ostajajo v lastništvu posameznikov in iščejo zaposlene v bližnji okolici. Eno večjih podjetij je Brinox, ki ima okoli 150 zaposlenih domačinov, je v vasi Sora in se je poistovetilo z vasjo. Podjetje ima večji industrijski obrat v okolju, kjer prevladujejo kmetijstvo in stanovanjske hiše.

V vsakdanjem življenju se torej prepletata tradicionalni in sodobni način življenja. Sama občina postaja del glavnega mesta Ljubljana, a hkrati ohranja tradicionalne oblike življenja in razmišljanja.

10.2 PREDSTAVITEV PODJETJA COLOR MEDVODE

Podjetje Color Medvode, ki je zdaj v večinski lasti Heliosa, ta pa v večinski lasti avstrijskega podjetja Ring International, je iz majhne obrtniške dejavnosti preraslo v medvoško tovarno smol, lakov in barv leta 1908. Na začetku se je podjetje ukvarjalo s predelavo olj in se postopoma širilo na proizvodnjo firmežev, oljnih barv ter nitroceluloznih lakov. Po letu 1945 je podjetje proizvajalo vrsto izdelkov, od litopona, steklarskega kita do preparatov za uničevanje rastlinskih škodljivcev. Sčasoma se je podjetje osredotočilo na proizvodnjo oljnih in sintetičnih premaznih sredstev. Leta 1952 je nastala odcepitev domžalske tovarne in podjetje je začelo poslovati kot Color Medvode. S povečanimi potrebami trga se je leta 1970 proizvodnja preselila v nove obrate v Preski. Colorjevo zlato obdobje je trajalo od leta 1970 do leta 1990. Nov obrat za sintezo umetnih smol je bil zgrajen leta 1991, ker je starega uničil požar. Program okolju prijaznih praškastih premazov je začel obratovati leta 1999, nov obrat v Preski pa je bil odprt leta 2007. Color Medvode je postal član skupine Helios leta 2004 (Bukovnik 2004).

Več v preglednici v Prilogi 1.

10.3 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

S študijo primera bom poizkušal odgovoriti na tri vprašanja:

- Kakšna je kronologija umestitve podjetja v okolje?
- Kako lokalna skupnost sprejema tveganje zaradi kemičnih tehnoloških procesov v svojem okolju?
- Kakšen je razvoj odnosa med podjetjem in lokalnim okoljem?

Skozi ta vprašanja bom poizkušal poiskati odgovor na vprašanje, ki se postavlja tudi v drugih primerih, ko govorimo o kemični industriji: Kako študijo primera prenesti na druge primere sobivanja kemične industrije in lokalnega okolja?

10.4 METODOLOGIJA

Metoda raziskovanja je študija primera s poglobljenim intervjujem in analizo dokumentov. Poglobljene intervjuje sem opravil s predstavniki lokalne skupnosti, zaposlenih ter predstavnikom podjetja Color Medvode za stike z javnostjo. Hkrati sem zbral prispevke lokalne televizije (TV Medvode), ki se nanašajo na podjetje Color Medvode.

10.5 VZOREC

Za intervju sem izbral osebe, stare med 40 in 82 let. Med njimi sta bila dva upokojenca, ki sta delala v Colorju Medvode, dva zaposlena v Colorju Medvode ter štirje predstavniki lokalne skupnosti – vsi so domačini in aktivni na lokalnem področju vsaj dvajset let in jih prebivalci porepoznajo kot mnenjske voditelje.

Zbral sem posnetke iz arhiva TV Medvode med letoma 1992 in 2012 in jih analiziral. Avtorica posnetkov je vseh letih poročanja ista – podjetje Color Medvode aktivno spremlja vse od leta 1992.

10.6 POTEK TERENSKEGA DELA

Z raziskovanjem sem začel leta 2013, ko sem začel navezovati stike s predstavniki lokalnih skupnosti. Osredotočil sem se predvsem na krajevne in vaške skupnosti, ki so neposredne sosede podjetja Color Medvode. Moj namen je bil narediti intervjuje s predstavniki lokalnih skupnosti, predstavnikom občine ter zdajšnjimi in nekdanjimi zaposlenimi.

Izkazalo se je, zlasti na lokalnih volitvah 2014, da so bile za predsednike krajevnih skupnosti in vaških skupnosti izbrane osebe, ki so prejele daleč največ glasov (Občina Medvode 2015) »Predsednika krajevne ali vaške skupnosti izvoli svet krajevne ali vaške skupnosti izmed svojih članov« (Zakon o lokalni samoupravi). Podjetje Color Medvode leži v Krajevni skupnosti Medvode Center in krajevni skupnosti Preska - Žlebe. Zelo velik vpliv ima tudi na Krajevna skupnost Sora. Ker so predstavniki krajevnih skupnosti zelo pogosto v povezavi s krajani, so zelo dobro obveščeni o razmerah in odnosih znotraj krajevne ali vaške skupnosti ter o dogajanju v skupnosti.

V lokalni skupnosti ima pomembno vlogo tudi župan, ki mora med drugim poznati mnenje občanov o večjih obratih na območju občine, hkrati pa tudi posredno sodeluje s podjetji, ki so v njej.

Zelo pomemben vpogled v dogajanje v podjetju in razvoj podjetja v Medvodah imajo nekdanji in sedanji zaposleni.

Opravil sem testni intervju, ki je pokazal manjše pomanjkljivosti opomnika za intervjuje, saj so intervjuvanci odgovarjali na vprašanja zelo kratko in osredotočeno. Intervjuji so bili kratki in zadržani. S popravki v opomniku in opravljanjem intervjujev na lokacijah, ki so jih izbrali intervjuvanci, je v pogovoru nastalo bolj sproščeno vzdušje in intervjuvanci so začeli opisovati tudi svoje zgodbe, povezane s podjetjem Color Medvode (zlasti zaposleni). Zelo opazna je bila večja sproščenost v pogovoru z nekdanjimi zaposlenimi v primerjavi s tistimi,

ki so tam zaposleni sedaj. Tudi predstavniki krajevnih skupnosti so bili zelo različni: nekateri zelo neposredni, drugi zelo previdni. Intervjuji so v povprečju trajali 55 minut.

V zgodnji fazi priprave metodološkega načrta sem dobil informacijo, da lokalna televizija pripravlja daljšo reportažo o podjetju Color Medvode med letoma 1992 in 2015. Za reportažo so bili zbrani opomniki in posnetki prejšnjih prispevkov. Glavna urednica mi je omogočila vpogled v zbirko opomnikov za prispevke iz prejšnjih let na temo podjetja Color Medvode. Prispevki so se nanašali predvsem na delniško in lastniško strukturo ter vplive podjetja na okolje in prostor. S pregledom in analizo opomnikov sem izbral tiste, ki se nanašajo na temo magistrske naloge. Prav tako sem v arhivu TV Medvode pregledal nekaj prispevkov in analiziral tudi slikovne podloge.

10.7 ANALIZA PODATKOV

Analize podatkov sem se lotil s prepisovanjem posnetkov intervjujev, pregledovanjem arhiva oddaj in prebiranjem pripravljenih besedil za oddaje. Iz vseh zbranih podatkov sem posebej izvzel dele, ki so bili pomembni za mojo raziskavo. Nebistvene podatke sem izločil. Na podlagi raziskovalnih vprašanj in zbranih podatkov sem analizo podatkov razdelil v devet sklopov:

- Lokalna skupnost.
- Lokalna skupnost in odnosi v njej.
- Dejavnosti lokalne skupnosti
- Pomen podjetja Color Medvode za lokalno skupnost.
- Vključevanje podjetja Color Medvode v lokalno skupnost.
- Tveganje, ki ga Color Medvode predstavlja za lokalno skupnost.
- Načini vključevanja podjetja Color Medvode v lokalno skupnost.
- Pomen zgodovine pri vključevanju podjetja Color Medvode v lokalno skupnost.

Iz intervjujev in besedil oddaj sem izvzel in združil in pripravil povzetke. Pri tem sem večjo pozornost namenil stvarem, ki se ne ponavljajo, saj nisem želel spregledati pomembnejših podatkov. Iz intervjujev sem tudi razbral, da se intervjuvanci med seboj pogosto dopolnjujejo in o nekaterih temah izražajo enaka mnenja. Večjo pozornost pa so pritegnila mnenja, ki so si bila nasprotujoča.

Mnenja, ki so si med seboj podobna, sem združil in v posameznih točkah jih bom samo povzel. Ugotovitve, ki izstopajo, bom poizkušal dopolniti z razlagami in mnenji. Zaradi večje preglednosti intervjuvance označujem s številkami.

10.7.1 Lokalna skupnost

Intervjuje sem začel z vprašanjem, kaj intervjujancu pomeni lokalna skupnost, kako jo razume in kako se počuti v njej. To je okolje, v katerem preživimo kar veliko časa (če izvezamemo delovno mesto). Moj namen je bil ugotoviti, kaj intervjuvanci umeščajo v lokalno skupnost.

V samih odgovorih sem dobil zelo formalne odgovore, ki hkrati jasno ponazarjajo, kaj jim pomeni lokalna skupnost.

»Pravijo, da se lokalno skupnost definira po dveh, treh kriterijih. Teritorij, v našem primeru to občina, prebivalstvo in neki skupni interesi. Te skupni interesi pa se oblikujejo na podlagi razvoja. Na začetku so bili verjetno bolj skromni, ko pa se baza urejuje, pa se večajo. Fajn je, če gre razvoj lokalne skupnosti v smer, da je teh interesov čim več. Ker to je tudi en razlog, zakaj formiramo lokalno skupnost.« (Intervjuvanec 2)

Kar nekaj intervjuvancev lokalno skupnost primerja z deli lokalne samouprave. Tako se tudi pokaže, kje se intervjuvanci počutijo vključene v odločanje, preko različnih teles lokalne samouprave.

»Lokalna skupnost je občina. Kar vemo je, da je občina Medvode geografsko precej razširjena, seveda so pa tle krajevne pa vaške skupnosti, ki so zadnji del države. Dejansko pa vidim potrebo po tem zato, da lahko ljudje skozi to inštitucijo upravljajo svoje interese.« (Intervjuvanec 5)

Vsi pa so poudarjali, da je za lokalno skupnost značilna povezava med ljudmi, prebivalci, kar naj bi se odražalo tudi pri vzpostavitvi najmanjših delov lokalne samouprave.

»Razumem, kot se pravi, povezavo med vsemi ljudmi, ki v nekem teritoriju živijo v danem času. Najmanjši del je nekje krajevna, vaška skupnost. Prva lokalna skupnost, tudi uzakonjena je občina. KS je pa tista najožja enota. Znotraj KS se znajdejo razni dejavniki, ki jo definirajo.« (Intervjuvanec 8)

Vsekakor pa je lokalna skupnost prostor, kjer se ljudje družijo, povezujejo. Za to je pomembno tudi, da so ljudje v lokalni skupnosti aktivni; bila naj bi prostor, kjer se počutijo dobro. Velikokrat pa je bilo posebej izpostavljeno, da je to prostor, kjer se »imamo dobro«.

»Jah, to so gasilci, krajevna skupnost. Jz sm bil včasih zlo aktiven ... in vse kar smo skupaj udarniško naredil, ns je povezval. To je to k smo delal za lokalno skupnost. Vsi, čeprav so bli eni vedno prosti.« (Intervjuvanec 1)

»To je naš kraj. Tale naš kraj je lep in prijeten, ljudje so fest ... Nimam kej reč čez njo.« (Intervjuvanec 6)

Iz odgovorov lahko razberemo, da se v Medvodah prepleta sodobni in tradicionalni način življenja. Lokalna skupnost je tako na eni strani nekaj, kar da država, kot prostor odločanja (lokalna samouprava – krajevne in vaške skupnosti), kjer lahko zastopamo svoje interese, na drugi strani pa nekaj, kar obstaja že od nekdaj – povezovanje ljudi preko različnih prostovoljnih organizacij, kjer se prostovoljno zbirajo ljudje z enakimi interesi. Prav značilnost večjih društev je, da so nastala pred več kot šestdesetimi leti (večina kulturnih, turističnih in gasilskih društev v občini je bila ustanovljena pred ali po drugi svetovni vojni). In cilj teh društev je, da ohranjajo tradicijo.

10.7.2 Lokalna skupnost in spremembe

V intervjujih je bilo začititi, da se lokalna skupnost spreminja, in sicer okolje in ljudje pa tudi interesi. To je bilo izrazito predvsem pri starejših anketirancih, ki v lokalni skupnosti živijo že od otroštva. To tudi nakazuje, da obstajajo želje po tradicionalnem načinu življenja, kljub težnjam po zasebnosti.

»Je pa precej drugače, kot je bilo včasih. Bl smo se družl pa bli prjatli, bl sosedje, kot sosedje ... danes je vse tko bl na hitr na hojladri. Ni več tko, kot je blo. Vsak je mel svoj del, svoj cajt .. .Dons pa noben nč ne reskira cajta, da b kej skup naredl ... mi smo pa stari ratal.« (Intervjuvanec 6)

Tudi pri mlajših intervjuvancih je bilo začititi, da se lokalna skupnost spreminja, da je občutiti prehod med tradicionalno in sodobno družbo in seveda težnjo po oživitvi nečesa iz preteklosti.

»Bla so tudi različne obdobja – 40 let nazaj je bilo to čisto nekaj drugega. Včasih so se po delu ukvarjali tudi s kmetijstvom. Bili so izjemno fizično aktivni in bili tudi bolj zdravi. Kaj pa

danes, prideš pozno domov in malo brskaš okoli svoje hiše, ali se pa uležeš.» (Intervjuvanec 8)

V Občini Medvode je velika sprememba, da se veliko ljudi priseljuje iz mestnih središč. Do tistih, ki so se na novo priselili, še vedno obstaja neka razdalja, kar kaže na še vedno zelo tradicionalne odnose. Občutek strahu pred novim in tudi obsojanje neodzivnostih novoselcev do staroselcev, ki so tukaj že dolgo in imajo vpliv tudi na lokalno dogajanje.

Teli prišleki. Oni so to vzeli kot bližino mesta, ker gredo lahko na sprehod, in njih niti ne zanima, kaj se tle dogaja ... Zanima jih takrat, če jim čevelj ni prav. Zelo hitro jih zmotijo stvari. Ko so oni prišli sem, so mislili, da bodo dobili ne vem kaj. Težave jih zmotijo, domačini pa so jih navajeni (v mislih imam bližino kmetij).« (Intervjuvanec 4)

Pri priseljencih iz urbanih središč je opaziti drugačen način življenja. Veliko bolj se zavedajo svoje individualnosti in opazijo stvari, ki so v kraju, kamor pridejo, samoumevne, neopažene, oni pa jih opazijo.

»Zdej pa te, ki prihajajo od zunaj, iz bolj urbanih okolij, pa je problem, da pričakujejo, da bo to okolje okolje miru, sprostitve. Njihov cilj je bil, da se umaknejo iz hrupnih okolij. In potem jih take stvari motijo (npr. kmetje, košnja, izgledi tovarn ...)« (Intervjuvanec 8)

10.7.3 Dejavnost lokalne skupnosti

Lokalna skupnost je torej prostor, kjer živimo in smo zelo pozorni, kaj se dogaja v njem. Lokalna skupnosti ima lahko zelo velik vpliv na samo dogajanje, če želi biti aktivna. Zato so zelo pomembne različne dejavnosti, ki se dogajajo v lokalni skupnosti. Prav pri tem pomembno vlogo igrajo tudi krajevne in vaške skupnosti, ki so sicer institucija države, vseeno pa se lahko glede njih razvije občutek lokalne pripadnosti. Prav krajevne in vaške skupnosti so pri urejanju prostora lahko aktivne in v oblikovanje lokalne skupnosti vključujejo čim širši krog ljudi, ali pasivne, da delajo tisto, kar je nujno, določeno z odloki in zakoni.

»Zelo odvisno, koliko je pri tem aktivna in koliko pasivna. Če je pasivna, izdaja tisto, kar je po zakonodaji, in kej dost ne sodeluje zraven. Če je pa aktivna in pa da ima v prvi vrsti izoblikovano strategijo, in če tej strategiji sledi, potem je pa aktivna pri oblikovanju najprej

prostorskega načrtovanja občine, če govorim iz stališča občine ... Tukaj ima pa lahko izjemno vlogo.» (Intervjuvanec 2)

Lokalna skupnost lahko s svojimi aktivnostmi in dejavnostmi vpliva na izboljšanje ali poslabšanje kakovosti življenja v svojem okolju. Vsekakor lahko zelo vpliva tudi na spreminjanje raznih odlokov in prostorskih načrtov.

»Lokalna skupnost vsekakor lahko vpliva na dogajanje. Zato pa sem v politiki, ker nisem zadovoljen in bi rad zboljšal stvari ... Ravno tko se mi zdi, da ima lokalna skupnost še več moči kot civilna družba. Civilna družba ima moč, ko se zadeva eskalira in se potem zbere toliko in toliko ljudi, ki se s tem ne strinjajo.« (Intervjuvanec 5)

Velikokrat pa se pri vključevanju v lokalno skupnost pojavijo različni interesi. Vsak pri tem zastopa svoje, zato jih je velikokrat težko uskladiti in izpostaviti glavnega.

»Eni se vključijo v lokalno skupnost, drugi pa nikoli nikamor ne pridejo. Ej, pa to je živ proces, živ organizem. Res, eni se zelo vključujejo, npr. ko so otroci majhni, se starši zelo vključujejo za kakšna igrišča, varne šolske poti. Ko pa odrastejo, se pa osredotočijo bolj na zdravstvo. To razumeti in osmisli je pa malo težje. Vsak v neki dobi dela tisto, kar ga najbolj opredeli.« (Intervjuvanec 8)

10.7.4 Lokalna skupnost in sprejemanje tveganj

Lokalna skupnost je lahko aktivna in išče rešitve. Zelo hitro pa je na okopih, ko govorimo o tveganjih. Le-ta so nekaj, česar ne želimo v svojem lokalnem okolju, slabo vpliva na naše zdravje, vendar so vedno prisotna. Med tveganji so intervjuvanci sami izpostavili industrijo, ki ne sodi v urbano okolje. Glede na vprašanja o podjetju Color Medvode so se zelo hitro zaustavili pri kemični industriji.

»To so predvsem panoge, ki imajo v proizvodnji tudi te bolj nevarne snovi. Se pravi, to so predvsem tiste, pri katerih lahko govorimo o vplivu tveganja na okolje. Tako neposredno. Imeli smo že izkušnje z večjim požarom in tako naprej. To so vse tiste dejavnosti, kjer je za podjetje zelo pomembno, da podjetje močno sodeluje z lokalno skupnostjo.« (Intervjuvanec 2)

Vseeno bi lahko rekli, da se ljudje ne bojijo kemične industrije, dokler ne nastane nesreča. Prav možnost raznih nesreč pa je pri kemični proizvodnji velika. Zato tudi omenjajo, da bi bile industrijske cone na drugih lokacijah, ne pa v urbanih središčih.

»Zdej tveganje jaz mislim, da kemična industrija ne predstavlja kakšnega hudega tveganja, razen v primeru dogodka, npr. požara, izlitja ... Da takrat mislim, da če varnost zataji, potem pa, glede na to, da je sredi urbanega okolje, definitivno je tveganje za okolje. Tist, kar pa glede same ekologije, sami standardi nekak narekujejo nek tempo kar bi moglo biti, pa mislim, da ni nekega posebnega tveganja. Čeprav se mi zdi, da zdej te industrijske cone k so zdej, da bi mogoče te še vedno pasale v kašen drug del. Zdej pa tveganje, vetr zapiha in se ta zadeva raznese naokoli, ne 10 km, ampak 50 in več. Definitivno, industrija je tveganje. V globalnem pomenu je industrija vedno bila tveganje. Če je pa taka industrija, ki je bila tukaj ne, če nekaj vn uide, je to tveganje.« (Intervjuvanec 4)

»Čisto pošteno, so to vsa podjetja, ki pašejo v kemično industrijo.« (Intervjuvanec 5)

Podjetja, ki pomenijo tveganje, so pogosto tudi zaposlovalci lokalnega prebivalstva. S tem tveganja ne zmanjšajo, samo pri ljudeh ustvarijo prijeten občutek, predvsem zato, ker nudijo zaposlitev. Prav ta občutek lahko zamegli stvarno presojo in je lahko eden izmed tveganj.

»Velika podjetja, ki so močni zaposlovalci lokalnega prebivalstva, podpirajo lokalne aktivnosti in/ali podjetja s potencialnim velikim negativnim vplivom na okolje.« (Intervjuvanec 3)

Ker Color Medvode sodi v področje kemične industrije, smo se z ljudmi pogovarjali, če je tveganje in na kakšen način. Nekaj sogovornikov je bilo do te tematike zelo zadržanih. Občutiti je bilo predvsem tradicionalni način razmišljanja: tako kot je bilo, mora biti še sedaj in o tem ne bomo razpravljali. Če je bilo dobro za vse pred mano, je tudi zame.

»To pa nisem nikoli razmišljal. Tist, kar so drugi pred mano delal, sem jaz pol naprej.« (Intervjuvanec 1)

Velikokrat pa je treba dati na tehtnico tveganje za okolje in tveganje za zaposlitev, od katere je odvisno naše preživetje. Večina ljudi pri tem zanemari tveganje za okolje in se prepusti tistemu, kar od njega pričakujejo delodajalci. Le redki pa so, ki upajo opozarjati na tveganje tudi za okolje in se zavedajo, da bomo okolje zapustili našim potomcem, zaposlitve pa ne.

»Jah no ... kakšne stvari se mogoče delajo po domače, al pa bolj so se delale po domače, ampak Color je toliko dal krajem, da težko govorimo o tveganju. Tveganje za okolje je zanemarljivo glede tveganja za službo, kot zelo pomembnega socialnega dejavnika.«
(Intervjuvanec 2)

»Samo podjetje najbolj pozna ta tveganja. Delavci to vsekakor poznajo, a vprašanje, če o tem govorijo.« (Intervjuvanec 8)

Drugi sogovorniki so bili zelo jasni, da Color Medvode je tveganje, vendar skuša čim bolj skrbeti za samo varnost. Kljub vsemu nastajajo razna onesnaženja, ki jih podjetje skuša prikriti, a jih nekateri prebivalci vseeno zaznajo.

»Ja to gutov da... saj je kemična tovarna.« (Intervjuvanec 2)

»Če se sedaj osredotočim na Color ... je najbolj prisoten vpliv, ko pretakajo reakcijsko vodo. Ko to reakcijsko vodo, ki jo v procesu uporabijo, je njihov stranski produkt, morajo pretoči v neke cisterne in potem to odpeljejo v Avstrijo al nekam na uničenje in v tem času zgleda, da se ne da to točno zatesnit. Jaz točno začutim kdaj to počnejo. Včasih jim tudi kaj uide in gre v Soro. Tuki vem da je že inšpektor ene parkrat interveniral. Čeprav imajo vsa ta podjetja Iso 14000, okoljski certifikat itd. Ravno tako se lahko zgodi, da lahko kaj uide in da je to nevarno za živali, za okolje.« (Intervjuvanec 5)

Veliko zaupanja je tudi v samo zakonodajo, saj naj bi že sama po sebi zagotavljala varnost. Če se zakonodaja spoštuje, potem naj bi se zmanjšala tudi možnost za tveganje.

»Mislim, da to že zakonodaja zelo omeji tako v delovnem okolu, kot v življenjskem okolju. To so tudi tveganja pri transportu, skladiščenju ... Izvor tveganja pa zahteva odgovorno spoštovanje zakonodaje. To pa na dolgi rok zasigura, da bo podjetje ostalo.« (Intervjuvanec 7)

10.7.5 Pomen podjetja Color Medvode za lokalno skupnost

V intervjujih so intervjuvanci velikokrat poudarjali, da je Color Medvode pomemben za Medvode, predvsem zaradi zagotavljanja delovnih mest domačinom. Če v podjetju ne bi bilo zaposlenih toliko domačinov, bi bilo verjetno večje opozarjanje na škodljiv vpliv podjetja. A vseeno sem od intervjuvancev dobil potrditev, da je v interesu lokalne skupnosti, da varuje

okolje ne glede na to, da je v podjetju zaposlenih veliko domačinov ali da zelo sponzorsko ali donatorsko podpira okoliška društva in dejavnosti.

»Jz mislim da je nemogoče pričakovati, da bi lokalna skupnost odstopila od upravičenih zahtev. Ne glede na to, če podjetje na drugi strani intenzivno sponzorira druge dejavnosti in zaposluje veliko domačinov. Lokalna skupnost mora ves čas slediti interesom, da okolje predaja naslednikom. Okolje, ki je degradirano, je izjemno obremenjeno.« (Intervjuvanec 8)

Vsi vidijo velik pomen podjetja Color Medvode za lokalno skupnost predvsem v delovnih mestih, ki so jih v preteklosti dobili okoliški prebivalci. V Medvodah je bil Color Medvode zelo dobro znan po dobrih delovnih mestih, dobrih plačah in tudi dobrih odnosih med zaposlenimi. Bilo je podjetje, kjer so si vsi želeli zaposlitev, zlasti tisti z nižjo izobrazbo. Poleg tega je bila značilnost Colorjevih delavcev tudi stalna in dolga zaposlitev. Večina jih je bila v Colorju Medvode zaposlena od mladih let pa vse do upokojitve, kar potrjujeta tudi nekdanja zaposlena v Colorju Medvode, ki sta upokojena že kar nekaj let.

» V Colorju sem biu 32 let. To je moja druga služba. Drgač sem pečar in sem najprej delou s keramiko v Šentvid, pol sem delal v Colorju že 62-tega leta, pol sm šu pa v vojsko, pa sem bil 2 leti v vosjki. K sm pa dam pršu sem se pa kuj hotu zaposlit v Colorju, ne vem, če lahko povem ... Naš življenski cilj je bil prit v Color, ker Color je bil takrat baza, ko smo hotl biti v Colorju vsi zaposlen. Najbl močna firma, enkratne plače, super je blo. Sem mel veliko prijatlov tm k so bli zaposlen in jaz sem hotu bit tm zaposlen. Ampak bil je tm en kadrovnik, k sva mela en kratek dialog takrat k sm šu v vojsko in je on djal¹⁰: » Dokler sem jz v Colorju, ta fnt ne bo pršu v Color.« Tak hud spor sva mela, star sem bil 22 let .. Bl tak smo še bli. In je res tko blo. 71-tega leta je šu on v penzijo in 71-tega leta ... mesec po tem, ko je šu v penzijo, je kadrovsko prevzel en drug in takoj sm dobil zaposlitev – dobil pošto naj se zglasim tm. Pol sem bil pa tm do leta 2002. Do penzije.« (Intervjuvanec 6)

»Ja po izobrazbi sem šuštar¹¹. Tko da sem najprej delou kot šuštar u Šentvid. Drgač je bla pa tm moja sestrična in mi je rekla da morm ke pridt. Da mi bo zrihtala deu¹². In res mi je zrihtala in sem šel tja. Blo je super, dobra plača, dobr smo se razumel ... pa delal smo.« (Intervjuvanec 1)

¹⁰ rekel

¹¹ čevljar

¹² delo, službo

Color Medvode je bil v preteklosti (tu se usmerjam na obdobje do osamosvojitve Slovenije) pomemben za lokalno skupnost ne le zaradi delovnih mest, ampak tudi za razvoj društev in krajevnih skupnosti. Samo podjetje je ustanovilo kar nekaj društev, kamor so se lahko vključili zaposleni in tudi okoliški prebivalci. Intervjuvanci so potrdili dobro vključenost in jo ponazorili s primeri.

»Zelo, zelo dobr. Najbl se spomnim, da smo v Smednk ponovno ustanovil Partizan športno društvo, k smo bli zelo dejavni: smučarski teki, kolesarjenje, povsod smo bil zavravn. In Color je bil naš najboljši sponzor. Vse so nm dal, kar smo hotl. Res nam je zelo veliko nudil finančno. Pr vseh stvareh. Kar se Colorja tiče, same lepe pohvale.« (Intervjuvanec 6)

»Ja Color je vlagal tudi v Zbile. Smo prosil in tudi neki dobil. Redko dnar, velikrat barvo, če smo jo rabil. Je bil pa vlikrat sponzor kakšnih prireditev, al pa če se je kej zbiral ... Sej dnar je mel, sam včasih je šlo težko od njega.« (Intervjuvanec 1)

Kljub dobri vključenosti v lokalno skupnost je imela le-ta včasih tudi malo grenak prizvok. Podjetje je vlagalo v razvoj lokalne skupnosti, ampak je tja pripeljalo tudi del svojih ostankov proizvodnje. Tega se sicer ni javno omenjalo, ker je bil na prvem mestu napredek. Le redkokdo si je upal omenjati posledice »napredka«. Vseeno je bilo jasno, da se je vodstvo podjetja zavedalo nevarnosti, a o tem ni javno govorilo. Prav glede odlaganja odpadkov se je velikokrat sklicevalo na napredek, ki je pomembnejši od stranskih produktov (odpadkov).

»Color je bil takrat za KS zelo pomemben. Poznam može, k so bli v KS in kakšne dajatve je Color dajal KS, da se je razvijala. Po drugi strani je pa škodil okolju (una gramozna jama, k so not vozil), k se je tam zažigal, kuril, ... vem k sem bil pr gasilcih, smo veliko zvečer dežural da ne bi zagorela okolica, smo dežural, kr ene dve leti ... sej si dobil plačan od ure, da se ni kaj naprej vžgal ... res je bil tak smrad, je grozn smrdel. Bil pa je tle en možakar, ki je mel tudi v vrtcu otroka, da je on takrat interviral, da se je pol takrat vse začel, da se je pol nehal ke vozt. Zmeraj je tko, ena skupina je v korist, v drugo pa v škodo. KS pa je imela takrat od Colorja, k se je delal in gradil, velik prispevka.« (Intervjuvanec 6)

10.7.6 Vključevanje podjetja Color Medvode v lokalno skupnost

Podjetje Color Medvode ima v Medvodah več desetletno tradicijo (glej prilogo A): od začetkov v majhni družinski obrtniški delavnici pa vse do velikega industrijskega obrata, ki obratuje še dandanes.

»To je pa stara zgodba. Včasih je bila oljarnica, olarca, Edic pa Zenker sta bla, dva prjatla, k sta to začela. Pol se je pa to začelo razvijat pa razvijat, pa barve so se začele delat. Ta prve samo laki in premazi, pol pa cinkolit, nazadnje pa že tok deleč, so začeli, k še ni bilo nikjer, so začeli s praškastimi premazi.« (Intervjuvanec 6)

Velikokrat je poudarjeno, da je podjetje pomembno za Medvode, saj je pomenilo napredek za sam kraj. V Medvodah in okolici je prevladovalo kmetijstvo in s prihodom železnice se je začel tudi razvoj industrije, ki je prinesla napredek.

»Ja to je pomembno podjetje za Medvode. Iz ene mjhne firme je ratala velika. Predsvem pa je pomembno, da so delali barve in da je bila blizu železnica, da se je lahko vse to razvijalo. Tut pol na novi lokaciji. Podjetje ima res izjemno lego za razvoj.« (Intervjuvanec 1)

Vključenost podjetja v lokalno skupnost je pomembna tudi dandanes. Ena zanimivejših ugotovitev je, da se odnos do lokalne skupnosti spreminja s spreminjanjem lastnika. Sogovorniki so zelo opozarjali na take spremembe. Odnos Colorja Medvode do lokalne skupnosti je zdaj drugačen kot včasih. Za podjetje Color Medvode vemo, da je bilo do leta 2004 v lasti različnih delničarjev. Leta 2004 ga je prevzel Helios in nato leta 2014 avstrijski Ring. Intervjuvanci so imeli podobna stališča; strinjali so se predvsem v tem, da odkar je tuji lastnik, se dogajajo velike spremembe.

»Jz mislim da, to je moje res osebno mnenje, da podjetje, ko se vzpenja, ko prehaja po verigi lastništva, da iz delniške družbe, ki je v razpršeni lasti, ali družinska podjetja, da ko se vzpenja, se odgovornost do lokalnega okolja vse manjša. Recimo, da sem delal v takem podjetju, kjer sem imel priliko to vidit in dejansko, ko je to enkrat v takem večjem konglomeratu, združenju v multinacionalnik, je odgovornost do lokalne skupnosti veliko manjša.« (Intervjuvanec 2)

S prehodom podjetja glede lastniške strukture in prehodom lastništva v tujino se manjša tudi družbena odgovornost podjetja. Veliko lastnikov si v okolju, kjer živijo, ne želi »umazane« industrije, zato jo raje preseli čim dlje od sebe. Tam je potem verjetno cenejša delovna sila, blažja okoljska zakonodaja ... Prav z oddaljenostjo lastnikov od samega proizvodnega obrata se manjša tudi povezanost z lokalnim okoljem.

»Color ima tradicijo, je gospodarska družba, ki se je močno ukoreninila. Podjetje je zaradi potreb raslo. Imajo pogoje, da družba dobro funkcionira. Nemogoče je misliti, da bo gospodarska družba obstajala v isti lastniški družbi. So pa problematične, ker pretresejo to

strukturo. Ko je Helios prevzel Color, smo imeli občutek, da se zadeva z lokalno skupnostjo malo trga. Prej vem, da je Color imel cel kup športnih ekip (kegljaška, košarkarska ...) Color Medvode je bila lokalna blagovna znamka. Ko je prišel Helios, čeprav je slovenski, ni bilo več toliko povezano z lokalnim okoljem. Uprava je bila le v Domžalah. Zdej, ko pa je to prevzel Ring, je pa sploh neka druga zgodba na nek način ... Saj je tudi logično. Lastniki ne živijo v Medvodah, ampak drugje in denar dajejo tja, kjer živijo.» (Intervjuvanec 8)

Prav sedaj, ko je Colorjev obrat v Medvodah v lasti tujcev, se je komunikacija zelo zmanjšala. Želja po komunikaciji z lokalnim okolje obstaja samo s strani lokalnih prebivalcev.

»Jaz ne bi bil rad krivičen glede tega, pol leta ko sem tukaj (župan), ampak s Heliosom še nisem imel kakšnega posebnega kontakta, za razliko od ostalih večjih podjetij v Medvodah, kjer sem že bil. Prej s Colorjem je bilo pa tega več.» (Intervjuvanec 8)

»Je manj sodelovanja, manj informacij. Recimo mal vemo o fabriki ...« (intervjuvanec 6)

Veliko smo govorili o podjetju in lokaciji v Medvodah. Večina sogovornikov se je strinjala, da Medvode zaradi same poselitve niso primerne za večje industrijske obrate. Še zlasti ne za take, ki pomenijo tveganje.

»Za tako vrsto industrije ne. Zato, ker je preveč nevarno v primeru ekološke katastrofe. Res, tukaj bi bila lahko industrijska cona, ne vem, no, kaj naj rečem ... kovinska industrija, tiskarna. Da je pa kemijska industrija v takem okolju, se mi pa ne zdi najbolj sprejemljivo.» (Intervjuvanec 4)

»Ne, recimo, center ne. Sej drgač so šli iz centra v Presko. Je še zmeri bliz centra, a je mal boljš, k so šli vn. Sej pol na konc v tej tastari stavbi ni blo nobene take strupene proizvodnje. V glavnem je bilo vse pol v Preski, kar je blo strupenih stvari.» (Intervjuvanec 6)

Vsekakor je želja vseh, da industrijskih obratov ne bi imeli v svoji bližini (not in my back yard). Ni težko najti idej, kam bi jih vseeno lahko umestili. Dandanes zelo radi govorimo o industrijskih conah – naj bo tam na kupu vsa proizvodnja. Ko pa želimo postaviti industrijsko

cono, se okoliški prebivalci zelo hitro zavzamejo in utemeljijo, zakaj lokacija ni dobra. Med intervjuvanci prevladuje strinjanje, da industrijski obrati niso primerni za urbana središča.

»Medvode, sam center Medvod, ni primeren za kemično industrijo. Je preveč poseljen. Bi ble pa kakšne industrijske cone primerne za to, kje bolj stran od goste poselitve.« (Intervjuvanec 5)

10.7.7 Tveganja, ki jih Color Medvode predstavlja za lokalno skupnost

Sogovorniki niso poročali o nobenih izrednih vplivih na okolje, ki bi jih zaznali, je pa v zapiskih prispevkov TV Medvode mogoče razbrati, da so v Colorju Medvode med letoma 1992 in 2012 imeli kar nekaj težav z zmanjševanjem vpliva na okolje. Okoliški prebivalci so se pritoževali predvsem nad smradom in izrazili bojazen ob graditvi nove sežigalnice, kar poznamo tudi iz različnih drugih krajev po Sloveniji (Anhovo). Razlog za graditev sežigalnice odpadkov je pogosto uničevanje lastnih odpadkov, a izračuni kaj hitro pokažejo, da to ni dobičkonosno. Prav zaradi pritiskov javnosti so to idejo opustili.

Od leta 1977 v podjetju želijo zgraditi sežigalnico odpadkov. Leta 1988 je ideja postala zelo realna, a je strah javnosti, da se bo v podjetju sežigalo odpadke tudi od drugod, prevladal. Idejo o lastni sežigalnici so namreč leta 1997 že opustili, kajti naložba v višini več kot 4 milijone mark bi se jim povrnila le, če bi lahko sežigali odpadke tudi drugih podjetij in ne le lastne odpadke. (arhiv TV Medvode)

Ker podjetje ni zgradilo sežigalnice, so odpadke shranjevali v okolici proizvodnih obratov. Prav odpadki pa so bili tveganje za okolje. Večkrat je bil vprašljiv tudi način njihovega shranjevanja – ali je sploh pravilen. Čeprav se je v okolici kopičilo veliko nevarnih odpadkov, so le redki opozarjali na to problematiko, saj so jih odstranili šele po sedemnajstih letih.

Veliko okoljsko težavo so predstavljali odpadki, ki so se kopičili na dvorišču Colorja. 7. marca 2002 je iz Colorja odpeljal prvi kamion z nevarnimi odpadki v sežigalnico v Nemčijo. Načrt je bil, da v letu dni izvozijo približno 10 tisoč sodov, ki so se vse od leta 1987 kopičili na dvorišču in čakali na izvoz ali sežig. (Arhiv TV Medvode)

Leta 2003 je bil projekt izvoza nevarnih odpadkov s Colorjevega dvorišča uresničen do te mere, da so lahko preostale nevarne odpadke, pol odstotka letne proizvodnje, primerno

shranjevali in sproti izvažali. „Ljudje v Medvodah lahko sedaj mirno spijo,“ je stanje na dvorišču komentiral Ivančič in izključil vsako možnost, da bi se v Colorju še kdaj lotili ideje o lastni sežigalnici nevarnih odpadkov. Že drugo leto zapored niso več sežigali niti reakcijske vode. (Arhiv TV Medvode)

Kljub raznim očitnim nevarnostim so inšpekcijske službe večkrat ugotovile, da podjetje deluje v skladu z zakonodajo. Večkrat se je pojavil dvom v inšpekcijske službe, saj ponavadi pridejo napovedano (podjetje se na to pripravi) in pogosto ne opravljajo meritev, ampak samo pregledujejo poročila podjetja.

V začetku leta 2000 se je v javnosti porodil sum, da družba Color v svojem obratu v Preski sežiga odpadne surovine za svoje potrebe in potrebe zunanjih strank. Po izjavah očitidcev naj bi to opravljali tudi preko vikendov, ko prihajajo v tovarno „tovornjaki z različnimi registracijami“. ... Izveden pa je bil tudi inšpekcijski nadzor z grenkim priokusom ... Je pa res, da inšpektorji niso tisti, ki bi opravljali meritve, temveč le pregledajo poročila, ki jih opravijo pooblaščen strokovne institucije in v rabsodbo katerih načeloma ne dvomijo. (Arhiv TV Medvode)

Kljub nevarni proizvodnji je podjetje želelo dokazati, da je okolju prijazno podjetje in se je trudilo svojo proizvodnjo prilagajati okoljskim certifikatom. Velika želja podjetja je bila dokazati, da je okolju prijazno, hkrati pa tudi proizvodnjo prilagoditi vsem zahtevam s strani države.

Kar 23 kilogramov različne dokumentacije in štiriletno delo ekipe pod vodstvom ekologinje Tatjane Gauš je bilo potrebno, da so v Colorju dokazali, da so okolju prijazni, pa čeprav gre za kemično industrijo in delo z nevarnimi snovmi ... Franc Petrač: »Poldrugi milijon evrov je šel, da je podjetje prijaznejše tako za zaposlene kot tudi za okolico, vendar to še ni vse. Če tega dovoljenja ne bi dobili, bi najbrž sledila zaustavitev proizvodnje na tej lokaciji.« (Informativna oddaja TVM, december 2009)

Kljub vsemu, četudi ima podjetje veljavne certifikate, lahko vseeno nastane nesreča.

20. julija 2004 je podjetje Color pridobilo certifikat ISO 14001, ki se nanaša na vzpostavlanje sistema ravnanja z okoljem, 3. avgusta 2004 pa tudi certifikat OHSAS 18001,

ki se nanaša na vzpostavljanje vodenje zdravja in varnost pri delu. To so bili podatki, s katerimi so odgovorni hoteli izpostaviti skrb za okolje in delavce, medtem ko je v začetku avgusta v javnost prišla vest o delavni nesreči, saj sta dva delavca izgubila zavest pri čiščenju pe-kubične mešalne posode. (Arhiv TV Medvode)

Podjetje s svojo proizvodnjo v okolju ni neopazno. Zelo opazen je industrijski obrat v samem središču Medvod (kjer ga zdaj ni več) in Preski. Prav triizmesko delo in delo v proizvodnji prinaša tudi hrup za okoliške prebivalce. Še bolj opazno je, če zataji kakšen varnostni mehanizem. Kemična industrija lahko v okolje izpušča tudi snovi, ki jih ne vidimo, jih pa lahko zaznamo z vonjem. Prav pri vdihavanju takih »vonjav« se pogosto pojavijo vprašanja, kako je to škodljivo za zdravje in kaj je narobe v podjetju.

Dobro leto kasneje, sredi leta 2005, je okoliške prebivalce občasno zmotil hrup, ki je nastajal v medvoškem delu Colorja, v obratu praškastih premazov, kjer so pričeli s triizmenskim delom. Namestili so dušilce zvoka na mline v proizvodnji in tako izključili vir hrupa, ki je pred tem motil spanje okoliških prebivalcev. Rezultati meritev ob stanovanjskih hišah v okolici so pokazali, da raven hrupa ne presega zakonsko predpisane, ki je dovoljena za tretje območje varovanja pred hrupom. (Arhiv TV Medvode)

Sredi leta 2010 se je po Preski občasno pojavil neprijetni vonj. Zaradi prenapetosti v električnem omrežju se je namreč pokvaril merilnik za merjenje koncentracije za rekuperativno termično oksidacijo. (Arhiv TV Medvode)

Prav zaradi preprečevanja neopaznih izpustov v okolje je Občina Medvode postavila mobilno merilno postajo za merjenje kakovosti zraka. Dejstvo je, da vsa podjetja vedno zatrjujejo, da so njihovi izpusti v zakonsko določenih mejah, kar pa je težko preveriti. Prav z mobilno postajo pa je mogoče dnevno zbirati informacije o kakovosti zraka.

Občina Medvode je leta 2008 naročila meritve toluena v zraku, ki so pokazale, da ga je v središču Medvod v zraku trikrat več kot v Ljubljani oziroma desetkrat več kot v Mariboru ... Res pa je, da so za to dejstvo s prstom bolj ko ne pokazali na družbo Donit Tesniti in velik promet. (Arhiv TV Medvode)

Iz arhivski zapisov lahko spoznamo, da je podjetje imelo nekaj težav pri pridobivanju okoljskih certifikatov ter hkrati težnjo lokalne skupnosti po ureditvi razmer. Kadar se

podjetje trudi prikriti informacije, takrat se še poveča sum javnosti o neprimernem ravnanju in škodljivih izpustih. Velikokrat je bil tudi izražen sum, da je naročnik meritev tako ali tako podjetje, ki je tudi plačnik in so ugotovljeni izsledki zelo vprašljivi.

*»Veste vpliv na okolico se ne pokaže danes. Vpliv na okolico se pokaže čez leta.«
(Intervjuvanec 1)*

10.7.8 Vključevanje podjetja Color Medvode v lokalno skupnost

Eden izmed glavnih načinov, kako se podjetje vključuje v samo lokalno skupnost, so dnevi odprtih vrat, ki so pomembni za vzdrževanje stikov ter za krepitev zaupanja v podjetje, da ne pomeni večjega tveganja in da je življenje ob njem, če le ne nastane nesreča, varno. Takšnih stikov bi si želeli še več.

»Vem, da imajo enkrat letno dan odprtih vrat, kjer se pokažejo in predstavijo, kar se mi zdi pohvalno. To, da ljudje dejansko pridejo pogledat, kaj se tam dogaja. Te komunikacije bi pa mogoče želel še več.« (Intervjuvanec 2)

Vsekakor je za zaupanje v podjetje pomembna komunikacija, in sicer ne samo z zaposlenimi, ki so domačini, ampak tudi z vodstvom podjetja.

»Enkrat letno imajo dan odprtih vrat, kjer tudi z generalnim direktorjem lahko predebatiraš zadevo, in da se pogleda proizvodnjo, da oni ne skrivajo nič, ampak pokažejo, kako je pri njih urejena zadeva.« (Intervjuvanec 5)

Vseeno se pri dnevu odprtih vrat postavljajo različni dvomi: Ali se res pokaže čisto vse? Verjetno pokažejo tiste stvari, na katere so ponosni, tisto, kar pa morda ni v skladu z zakonodajo, pa pogosto skrijejo.

»No, jaz mislim, da te dnevi odprtih vrat, da so premaknili zadevo na bolj odprto stran. Zato ker pri dnevu odprtih vrat smo šli čez celo proizvodnjo, v proizvodnji, verjetno so pokazali tisto, kar je prijetno za oči, to je vedno povsod ne, maska je krasna. Kaj se pa odvija v ozadju se pa običajno skrije.« (Intervjuvanec 4)

Eno izmed pomembnih vprašanj v intervjuju je bilo, kaj mora podjetje – poleg dneva odprtih vrat – storiti za dobre odnose z lokalnim okoljem. Vsi intervjuvanci so poudarjali, da sta pomembna komunikacija in prenos informacij o sami proizvodnji. Prav informacije so pogosto zelo skope ali jih celo ni.

»Komunikacija je zelo pomembna. Po mojem mnenju podjetja strategije za komuniciranje z javnostjo nimajo dobro razdelane. Zato ker po mojem menju je to ključnega pomena. Bolj ko se podjetje odpira v lokalno skupnost, večja je verjetnost, da bo vanjo sprejeto.«
(Intervjuvanec 6)

Niso pa pomembne samo informacije, ampak mora podjetje tudi prisluhniti najbližjim sosedom ter z njimi najti kompromis za nastale težave, ki jih povzročajo podjetje.

»Ja ... to je zdej odvisno od managementa, kako gleda na te zadeve. Moje mnenje je, da vsaj s tistimi najbližjimi sosedi ali tudi ostalimi, da ima dobre odnose, da prisluhne njihovim težavam itn., da se poizkušajo dogovoriti, če pride do kakšnega problema, tudi širše v okolju, da razumejo tudi te ljudi.« (Intervjuvanec 5)

Zelo pogosto je v rabi izraz, da mora biti podjetje družbeno odgovorno. Da mora imeti stik z lokalnim okoljem in se po svojih močeh tudi vključiti vanj.

»Vsaka gospodarska družba, če želi na dolgi rok obstati, mora biti družbeno odgovorna. To vidimo tudi iz tujine. Če pogledamo pri nas, so najbolj uspešne družbe, ki imajo izjemno tradicijo in so vpete v okolje. Podjetje mora imeti ves čas nek stik in čutiti, kako lokalno prebivalstvo diha. V vsakem primeru je dobro, da spremlja pobude okoljskih skupnosti.«
(Intervjuvanec 8)

Nekaj intervjuvancev je izpostavilo podjetje iz občine, ki je mlajše od Colorja Medvode, njegovo sodelovanje je zelo lep primer dobrega sodelovanja. Podjetje je v vasi kot ruralnem okolju popoln tujek, vendar z odgovornim družbenim delovanjem vasi prinaša veliko.

»To podjetje je pred mnogimi leti prišlo v Soro, kjer so kupili zemljišče, ki je bilo degradirano. Tam so postavili neko hišo. Podjetje je raslo in najprej so postavili manjši industrijski obrat in potem se je obrat širil. V vasi tak objekt, bi si mislili? Mogoče bi rajši bila v občini industrijska cona, kjer bi bila vsa podjetja. A to podjetje se je dobro vklopilo v to okolje. Ima zaposlene domačine, kar pomeni bistveno nižje stroške za prevoze. Podjetje ima okoli 150 zaposlenih, pretežno domačinov. Če ima gospodarska skupnost v lokalni skupnosti neko povezavo, če ji prisluhne, je lahko zelo dobro sprejeta. Če je sodelovanje lahko lepo, sobiva. Tudi ureditev okolja je lahko lepo urejena, kar obrat vključi v okolje. Tudi vključijo se za obnovo kulturnih spomenikov (kapelico). Ljudje tako gesto prepoznajo kot družbeno odgovorno. Del dobička podjetje nameni lokalni skupnosti. To je zelo dragoceno ... Domači

lastniki imajo več posluha za to, ker tu bivajo in se zavedajo, da je pomembno vračati v lokalno okolje.» (Intervjuvanec 8)

10.7.9 Pomen zgodovine podjetja Color Medvode pri vključevanju v lokalno skupnost

Pomemben dejavnik obstoja podjetja v nekem kraju je tudi njegova zgodovina. Zelo pomembno je, da podjetje, ki predstavlja tveganje, že skozi svojo zgodovino opraviči svojo vlogo, da zna biti odgovorno. Zgodovina podjetja, da je na dobrem glasu, mu lahko pomaga tudi ob manjših spodrslijajih, ki ne omajajo zaupanja vanj.

»Zagotovo je zgodovina eden pomembnejših dejavnikov zaupanja v samo podjetje. Seveda pametno je, če podjetje ves čas družbeno odgovorno, saj se jim kredit na to samo nabira. In tudi če kdaj pride do kakšnega zdrs, ljudje ali javnost to veliko lažje oprostijo, ker vedo, da se trudijo. Če imajo občutek, da ni nobene družbene odgovornosti, potem je tudi kritičnost do podjetja neizmerno večja. In gotov podjetje z zgodovino, zlasti s 150 (leti) in družbeno odgovornim delom, ki ga je kazalo, ima v okolju veliko bonitet in sprejemanja.« (Intervjuvanec 2)

To se kaže tudi v tem, da so intervjuvanci, ki so na tak in drugačen način povezani s Colorjem Medvode, na nekoliko izzivalno vprašanje, katero barvo bi kupili, odgovorili, da Colorjevo. Ker je to naša znamka, ker je naš. Čeprav je podjetje v lasti avstrijskega Ringa, lokalni prebivalci podjetje še vedno doživljajo kot Color Medvode. Torej lahko sklepam, da je podjetje skozi svojo zgodovino pridobilo veliko zaupanje pri okoliških prebivalcih. Čeprav niso najbolj zadovoljni s trenutnim odnosom do lokalne skupnosti, ga še vedno doživljajo kot Color izpred dvajsetih let.

»Jah, to ni nič čudnega, to bi še zmeri izbral Color. Ne vem, tak je, čeprav pravijo, da je kakšna druga boljša, a v oči ti pade Color.« (Intervjuvanec 6)

»Sem tukaj odraščal in Color je tisti, čeprav nisem bil z njim osebno povezan, ki mu zaupam, ki je domač.« (Intervjuvanec 4)

Eden pomembnih razlogov, zakaj podjetje ostaja v okolju, zakaj mu zaupajo, je tudi dandanes zaposlovanje domačinov. Delež domačinov v podjetju se po informacijah zaposlenih manjša, a vseeno je v zavesti, da je to medvoško podjetje, kjer delajo Medvodčani.

»Podjetje najbolj sodeluje z okoljem, če mu daje delovna mesta. Delovna mesta domačinom.«
(Intervjuvanec 3)

Podjetje lahko sodeluje z lokalnim okolje tudi preko domačinov, ki dajejo informacije o podjetju in hkrati v podjetje prinašajo informacije iz okolja.

»Jz ocenjujem, da je podjetje zelo vpeto v okolje tam, kjer je več zaposlenih. Te zaposleni potem tudi s tovarno to čutijo in prenesejo v okolje. Tudi tovarna preko njih čuti potrebe okolja. Vsak, ki nekje dela, v svoje delo vključuje človeka celostno.« (Intervjuvanec 8)

Tu pa se pojavlja dvom v novega lastnika, kar bi lahko vzbudilo dvom in nezaupanje v samo podjetje.

Težava je v tem, da novi lastniki, Avstrijci, ne bivajo v tem okolju. Ga ne čutijo in se do njega ne obnašajo družbeno odgovorno. Pogled na podjetje postane samo še ekonomski. Ali prinaša dobiček? Če ne, odpuščajmo. Ko se spremeni odnos v podjetju (vodstvo – zaposleni), ko so zaposleni domačini, se to čuti tudi v lokalnem okolju. To pa je grenak priokus, ko so lastniki tujci.« (Intervjuvanec 6)

10.8 RAZPRAVA

Lokalno okolje je okolje, v katerem živimo in smo nanj zelo občutljivi. Želimo si, da je urejeno, čisto in čim primernejše za bivanje. Zelo smo občutljivi za dejavnike, ki ogrožajo kakovost življenja. Eden takih dejavnikov je tudi industrija, še zlasti kemična. Kljub temu obstajajo primeri dobrega sobivanja lokalne skupnosti in kemične industrije.

Medvode so mesto, v katerem ima kemična industrija velik pomen in skoraj stoletno zgodovino v obliki podjetij Donit, Papirnica Goričane in Color Medvode. Izbral sem primer podjetja Color Medvode, ki se ukvarja s proizvodnjo barv, lakov in zaščitnih premazov. Industrijski kemijski procesi so že sami po sebi tveganje za okolje in ljudi. Kljub potencialni nevarnosti za okolje in ljudi pa je podjetje nastalo in se širilo v samem urbanem središču. V nasprotju z nekaterimi znanimi primeri dolgotrajnih konfliktov med lokalnim prebivalstvom in kemijsko industrijo (npr. Lafarge Cement, Kempilas idr.) pa Color Medvode v očeh lokalnih prebivalcev že desetletja velja za zaupanja vredno podjetje in doslej nikoli ni bilo konflikta ali celo upora lokalnih prebivalcev za ukinitvev oz. premestitev obrata. Prav zato sem podjetje Color Medvode izbral za študijo primera.

Že na začetku intervjujev sem dobil vpogled v različne poglede na lokalno skupnost. Večina intervjuvancev, pričakovano, ne uporablja uradne definicije lokalne skupnosti, vseeno pa izpostavljajo bistvene značilnosti: da je lokalno okolje omejeno (večinoma omenjajo krajevno skupnost in vaško skupnost ali širše – občino) ter da na tem območju prebivajo ljudje z enakimi interesi. Lokalna skupnost je lahko pri oblikovanju lokalnega okolja zelo aktivna ali pasivna, pomembno pa je, da je pripravljena na dialog. Pripravljenost morajo pokazati tudi vsi ostali udeleženci, med katere med drugim sodijo podjetja v tem okolju. Veliko intervjuvancev omenja, da sta vedno pomembna dialog in aktivnost lokalne skupnosti, ki se sproti (ne z zamudo, ko je kaj res zelo moteče ali celo prepozno) odziva na dogajanje v lokalnem okolju. Pozitivne aktivnosti naj bi znala videti in potrditi, za negativne pa v dialogu najti rešitve. Prednost aktivne lokalne skupnosti je tudi v tem, da se lahko že vnaprej izogne morebitnim konfliktom. Intervjuvanci so tudi omenili, je bilo tudi, da lahko aktivna lokalna skupnost vpliva na zakonodajo, na prvem mestu pa na uredbe in odloke občine. To naj bi bilo s strani občine tudi zaželeno. Če je lokalna skupnost aktivna, lahko zmanjša dejavnike tveganja v lokalnem okolju. Dejavniki tveganja so lahko naravni, ti so nepredvidljivi in jih povzroči narava (žled, plaz, toča, suša ...), ali človeški, slednje povzroči človek. Intervjuvanci so izpostavljali, da so predvsem človeški dejavniki tveganja veliko hujši kot naravni. V kemični industriji so poudarili uhajanje reakcijske vode ali strupenih izpustov v okolje, katerih učinek

se pokaže na dolgi rok. Pri omejevanju človeških vplivov na okolje ima pomembno nalogo država, ki postavlja standarde in zakonske omejitve, žal pa dobri zakoni ne delujejo brez doslednega nadzora. Pogosto je vprašljiv tudi nadzor, ki ga naročajo podjetja sama. So rezultati odraz naročnikove želje ali objektivni pokazatelj realnega stanja? Več intervjuvancev kot pomemben preventivni ukrep navaja meritveno postajo kakovosti zraka v Medvodah, ki dnevno beleži emisije in vse mejne vrednosti. Če se pojavijo odstopanja, se, kot je zagotovil župan, hitro išče in najde krivca. Prav zaradi merilne postaje verjetno podjetja bolj upoštevajo predpise, lokalni prebivalci pa zaupajo v ustreznost nadzora.

Nihče si ne želi kemične industrije v bližini svojega doma. Čeprav intervjuvanci potrjujejo, da je kemična industrija pomembna za Medvode, pa tudi za naše vsakdanje življenje (produkti kemične industrije – v mojem primeru barve in razni zaščitni premazi), bi jo bilo ustrežneje umestiti zunaj Medvod, na območja z manjšo gostoto poselitve. Če že mora biti tod, bi bila ustrežneje umeščena v industrijsko cono nekje na robu občine, ne pa da je razpršena po več naseljih v občini. Glede samega Colorja Medvode je bilo tudi omenjeno, da je dobro, da je sedaj vse na enem mestu (staro stavbo v središču Medvod, ob železniški postaji, so podrli in vso proizvodnjo dokončno preselili v obrat v Preski). Kot velik dejavnik tveganja ne omenjajo proizvodnje, ki naj bi bila nadzorovana ter zelo zaščitena pred izpusti, ampak predvsem skladiščenje in transport. Pri slednjih so najpogostejši izpusti v okolje, če sodimo po besedah intervjuvancev.

Eno glavnih raziskovalnih vprašanj je: Zakaj je Color Medvode umeščen v Medvode in zakaj je dobro vključen v okolje? Kaj morajo podjetja narediti, da imajo lokalni prebivalci občutek, da je obrat relativno nemoteč del njihovega okolja in da mu zaupajo?

Največkrat je bilo omenjeno, da podjetje dobro sodeluje z lokalnim okoljem, če so v njem zaposleni okoliški prebivalci. Tako podjetje pokaže, da je vključeno v okolje, da sodeluje z lokalno skupnostjo. Prav zaposleni, ki so lokalni prebivalci, imajo pri vključevanju veliko vlogo, hkrati pa težko nalogo. Kot zaposleni v podjetju vidijo pomanjkljivosti oz. opazijo, da podjetje ne izvaja ustreznih zaščitnih ukrepov za varovanje okolja. Bi to javili naprej ali bili tihi, saj se bojijo za zaposlitev? Ena intervjuvanka je dejala, da so trenutno razmere v podjetju take, da se vsi zelo bojijo za službo. Temu primerno so potem delavci zadržani in nemo izpolnjujejo navodila nadrejenih. Se torej znajo in hočejo delavci tudi postaviti za lokalno okolje? En intervjuvanec je jasno dejal, da *»delamo to zato, ker je to naša služba in se ne sprašujemo, če je nevarno ali ne. Saj so tako delali tudi vsi pred mano.«*

Lahko ugotovimo, da tudi zaposleni aktivno ali pasivno vplivajo na lokalno okolje, v katerem je podjetje. Pasivni so, če delajo, kar jim naročijo, brez pomislekov in premisleka. Aktivni pa so, ko opazijo morebitne nepravilnosti ali škodljive vplive na okolje in opozorijo nanje. Ko na to opozorijo, kar je izjavil intervjuvanec, morajo pri tem tudi korektno sodelovati. Pripravljeni morajo biti na dialog in razumevanje tudi nasprotne strani.

Menjava lastništva je tudi pri delavcih ustvarila veliko negotovosti za delovna mesta, zato je bilo opaziti veliko zadržanost za intervjuje, med drugim s strani vodstva podjetja.

Vsekakor je delavec tisti, ki ima kot lokalni prebivalec dober stik z lokalnim okoljem. Ko ima zaposlitev in je zadovoljen z razmerami dela, še dodatno spodbudi zaupanje v podjetje.

Pri vključevanju v lokalno okolje podjetje velik pomen izkazuje tudi s podporo raznim projektom v lokalnem okolju. Če podjetja podpirajo dejavnosti v kraju ter investirajo v lokalne projekte, tako pokažejo družbeno odgovornost. Podjetje Color Medvode je bilo zelo aktivno na raznih področjih: podpirali so kulturno dejavnost in športna društva ter prispevali k razvoju različnih krajevnih skupnosti. Pri menjavi lastnikov se je pokazalo, kar so povedali tudi intervjuvanci, da podjetje ne vlaga več toliko v razvoj okoliških krajev. Lastniki in vodstvo podjetja so od drugod, zato se tudi sredstva stekajo drugam. Tako podjetje izgublja stik z lokalnim okoljem, hkrati pa rastejo tudi dvomi in nezaupanje v podjetje, kar je opazilo več intervjuvancev.

Ena glavnih točk, ki so jih intervjuvanci izpostavili, je komunikacija. Podjetje mora biti v stiku z lokalnim okoljem ter okolju posredovati informacije o svoji dejavnosti. Pri podjetju Color Medvode so zelo pohvalili dneve odprtih vrat, ki jih prirejajo enkrat na leto. Dan odprtih vrat je čas, ko lahko udeleženci dobijo veliko informacij o proizvodnji, tveganjih in načrtih podjetja. Podjetje tudi dobro sodeluje z lokalnimi gasilskimi društvi, vsaj enkrat na leto skupaj pripravijo gasilsko vajo, kjer gasilci preizkusijo svoje znanje in delovanje v primeru nevarnosti, preizkušajo scenarije različnih katastrof.

Vseeno pa to ni dovolj; želja po informiranosti med lokalnim prebivalstvom je velika. Želijo si obvestil o morebitnih okvarah ali nepričakovanih izpustih. Do leta 2012 je podjetje zelo dobro sodelovalo z lokalno televizijo, preko katere je tudi posredovalo informacije v lokalno okolje, ob prevzemu tujcev pa je tovrstno sodelovanje zamrlo. Prav zaradi pomanjkanja informacij je občasno čutiti, da so okoliški prebivalci še bolj pozorni na nenavadne vonjave in se sprašujejo, kaj se dogaja v podjetju. Občasno v lokalno skupnost pridejo informacije o

odpuščanjih, ki med prebivalci sprožijo različne govorce (podjetje se seli iz Medvod, podjetje bodo zaprli ...). Veliko lažje bi bilo, če bi tudi lokalna skupnost izvedela razloge za nekatere odločitve podjetja, npr. o odpuščanju. Komunikacijo s podjetjem pogrešajo tudi v občinski upravi, saj v zadnjem času podjetje z njimi zelo zadržano deli kakršne koli informacije. To vsekakor ni dober znak za zaupanje v podjetje.

Za zaupanje v podjetje ni pomembno le, kako se le-to obnaša dandanes, ampak tudi njegova zgodovina. Podjetje si skozi zgodovino lahko nabere dovolj kapitala, da lokalno prebivalstvo spregleda kakšno napako ali krajše obdobje pomanjkanja komunikacij. Prav podjetje Color Medvode ima v tem primeru izjemen kapital, kar poudarjajo intervjuvanci. Skozi zgodovino se je podjetje vedlo zelo družbeno odgovorno (termin je sicer novejši kot samo podjetje), tako da veliko generacij zaupa v podjetje. Pri mlajši generaciji ni tolikšnega zanimanja za podjetje, pri generacijah, ki so odraščale skupaj s podjetjem, pa ima to še vedno velik pomen. Vsi anketiranci prepoznajo znamko Color Medvode in v proizvode zelo zaupajo, »saj je naše, ane«.

Za konec je bilo večkrat poudarjeno, po mojem mnenju značilno razmišljanje Slovencev: Zakaj se prišleki ne vključijo v novo okolje in zakaj so bolj občutljivi kot domačini? Vsi anketiranci so omenili drugačen odnos novih prebivalcev, predvsem priseljencev iz urbanih središč, do aktualnih težav. Prav priseljenci pogosto zavzamejo dve stališči: ali so zelo pasivni, se ne vključujejo v lokalno okolje, saj je zanje to samo spalno naselje; v drugi skrajnosti pa so pretirano občutljivi za stvari, na katere so lokalni prebivalci navajeni (npr. kemična industrija, kmetijski objekti ...) Prav tu je dilema, kako močan vpliv imajo priseljenci na javno mnenje? Ali lahko vplivajo na obstoj podjetja ali obrata, v mojem primeru Colorja v Medvodah? Na splošno sicer velja, da dokler podjetje posluje in deluje v okviru zakonodaje, ga je treba sprejeti kot soseda in nimamo pravice ovirati njegove dejavnosti. Pa se lahko najdejo malenkosti, ki morda koga vseeno motijo in lahko zelo vplivajo na podjetje in tudi odnose v lokalni skupnosti?

11 SKLEP

Za konec bi rad razčlenil odgovore na ključno raziskovalno vprašanje: Zakaj je podjetje Color Medvode dobro vključeno v lokalno skupnost ter kaj mora podjetje narediti, da si ohrani zaupanje lokalnega prebivalstva?

Velik pomen za dobro vključenost podjetja v lokalno okolje imajo izkušnje, ki dajejo podjetju »socialni« kapital in zaupanje na dolgi rok. Skozi zgodovino si je podjetje Color Medvode pridobilo veliko zaupanja v lokalnem okolju. Nastalo je v Medvodah in se v Medvodah tudi širilo. »Lokalizem« daje podjetju močan pečat, zlasti krepi občutek pripadnosti.

Odkar podjetje obstaja, zaposluje okoliške prebivalce, kar mu je doprineslo še večji kapital zaupanja. Poleg tega je podjetje Color Medvode okoliškim prebivalcem nudilo veliko drugih ugodnosti (športne klube, počitniške zmogljivosti ...), vlagalo je tudi v razvoj lokalne skupnosti, v razvoj lokalnih društev. Pri vsem tem pa je bilo pomembno, da so bili lastniki in upravniki podjetja večinoma domačini, ki so razumeli lokalno skupnost in vedeli, kako se odzivati v danem času.

Za dobro vključenost sta zelo pomembna sta tudi komunikacija in odprtost do lokalnega okolja. Prav informacije so tiste, ki so potrebne za zaupanje v podjetje. Res se nekatere vedno prikrivajo, vendar so zaposleni tisti, ki najbolj poznajo podjetje. Če mu zaupajo in so hkrati še lokalni prebivalci, to zaupanje prenesejo tudi na preostale.

V zadnjih letih, odkar je Color Medvode prešel v lastništvo Heliosa in kasneje Ring International, je vedno bolj vprašljiva vključenost podjetja v lokalno okolje. Ali je podjetje še lahko primer dobrega sodelovanja z lokalnim okoljem? Komunikacija je oslabela predvsem po letu 2012, kljub temu pa je med intervjuvanci še občutiti visoko raven zaupanja v podjetje. Postavlja pa se vprašanje, če in kdaj lahko prekinitev komuniciranja vpliva na sprejetost podjetja v lokalno okolje. Pridružuje se tudi pojav dvomov o varnem obratovanju proizvodnje.

V prejšnjem sistemu je bila vloga industrije precej drugačna kot dandanes, saj je industrija pomenila napredek in razvoj. Zdaj se večina razvitega sveta deindustrializira in proizvodnjo seli v manj razvita okolja, kar še najhitreje poteka prav pri "umazani" kemijski industriji.

Ključne ugotovitve v nalogi bi lahko zbrali v naslednjih sklopih:

– Zgodovina in kronologija podjetja zelo vplivata na vključenost podjetja v lokalno skupnost.

Podjetje Color Medvode se je razvilo iz majhnega obrtniškega družinskega podjetja v pretežno kmetijskem okolju. V času razvoja, zlasti v drugi polovici prejšnjega stoletja, je veliko sodelovalo z lokalnim okoljem, hkrati pa je imelo tudi veliko vlogo pri prehodu iz tradicionalne v sodobno družbo. S svojo dejavnostjo je v Medvode in okoliške kraje prinašalo napredek, s katerim so prišla tudi delovna mesta. S povpraševanjem po delovni sili pa so se v Medvode priseljevali novi prebivalci.

– Pri vključevanju podjetja v lokalno skupnost je pomembno odprto komuniciranje in vključevanje lokalnih prebivalcev v podjetje (zaposlovanje).

Vsi intervjuvanci in tudi avtorji posnetkov na televiziji Medvode so poudarjali pomen komuniciranja z lokalnim prebivalstvom. Prav je, da so lokalni prebivalci obveščeni o dejavnosti v samem podjetju ter da natančno vedo, kakšna tveganja podjetje prinaša za lokalno okolje. Podjetje pa mora biti pripravljeno prisluhniti lokalnim prebivalcem in biti vedno pripravljeno na dialog.

Podjetje pridobi zaupanje tudi z zaposlovanjem okoliških ljudi. Tako pomaga vzdrževati socialni status ljudi in hkrati preko zaposlenih je v stiku z lokalnim okoljem. Prav zaposleni so odraz stanja v podjetju.

– Kemična industrija je tveganje in ne sodi v urbana okolja.

Vsi se strinjamo, da kemična industrija ne sodi v urbana središča. Klub temu sta v Medvodah dve večji kemični tovarni v samem središču Medvod. Razlog skriva zgodovina. V okolici podjetij so namreč nastajali stanovanjski objekti in prav čez središče Medvod vodi železniška proga. Intervjuvanci se zavedajo, da podjetja ni mogoče izseliti iz Medvod na drugo lokacijo. Vsekakor pa v prihodnosti velja razmisliti o vključevanju industrije zunaj urbanih središč v zato primerne industrijske cone.

– Tveganja v lokalnem okolju bolje sprejemajo domačini kot priseljenci.

Domačini so tisti, ki so navajeni okolja in v njem sprejemajo vse tisto, kar so sprejemali njihovi predniki. Še bolj pa sprejemajo tisto, kar jih je spremljalo od otroštva. Tako je tudi s podjetjem Color Medvode. Vsi so zelo navezani nanj, ker so bili v njem zaposleni sorodniki ali so tam zaposleni sami. Priseljenci imajo na svoje novo okolje drugačen

pogled. Zanje je to prostor odmika iz mestnih središč in nanj niso čustveno navezani. Prav to jim omogoča nov pogled na prostor.

– Odnos med podjetjem Color Medvode in lokalno skupnostjo je dober, vendar trenutno sloni na minulem zaupanju, ki pa se s prodajo tujcem precej manjša.

Večkrat je omenjeno, da se je od prevzema novih lastnikov podjetje odmaknilo od lokalne skupnosti. Zaenkrat ostaja občutek, da je podjetje del Medvod, da imata skupno zgodovino,. Trenutno še nihče ne problematizira odnosov. Postavlja pa se vprašanje, kakšen odnos bodo imeli do Colorja Medvode priseljenci in nove mlajše generacije. Zaupanje, ki ga imajo do podjetja starejši, še vedno obstaja, vprašanje pa je, ali ga lahko prenesejo na mlajše generacije, če bo podjetje sodelovalo z lokalno skupnostjo s tako takim odmikom kot zadnjih nekaj let.

V sodobni marketinški literaturi se obvezno pojavljajo teme o komuniciranju z lokalnimi skupnostmi in razna navodila, kako je strateško načrtovanje komuniciranja pomembno za samo podjetje – predvsem načrtovanje komuniciranja z lokalno skupnostjo. Pogosto pa ni dovolj samo organizirano in odprto komuniciranje, ampak tudi drugi dejavniki. Podjetje lahko odlično komunicira z javnostjo, a mu ljudje vseeno ne zaupajo. Poleg komuniciranja so pomembni tudi drugi dejavniki – zgodovina podjetja, podpiranje lokalne skupnosti, zaposlovanje okoliških prebivalcev ... Prav na te dejavnike pogosto pozabimo, a lahko zelo vplivajo na dobro vključenost podjetja (tudi takega, ki je veliko tveganje za okolje) v lokalno skupnost.

12 LITERATURA

1. *Aarhuška konvencija*. Dostopno prek: https://www.ip-rs.si/fileadmin/user_upload/Pdf/arhuska_konvencija.pdf (10. junij 2015).
2. Alkalaj, Mišo. 2010. *Podnebna prevara*. Ljubljana: Založba Obzorja.
3. Anko, Boštjan, Nevenka Bogataj in Matjaž Mastnak. 2009. *Berilo o trajnosti*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
4. Bahor, Maja. 2009. Ekološka pismenost. V *Za manj negotovosti*, ur. Slavko Gaber, 277–291. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
5. Bauman, Zigmund. 2002. *Tekoča moderna*. Ljubljana: Založba CF.
6. Beck, Ulrich. 2007. Refleksivna modernizacija. V *O urbanizmu*, ur. Ilka Čerpes, 237–242. Ljubljana: Krtina.
7. --- 2009. *Družba tveganja. Na poti v neko drugo moderno*. Ljubljana. Založba Krtina.
8. Becker, H. 1997. *Social Impact Assessment*. Cambridge: Polity press.
9. Berger, Peter in Tomas Luckmann. 1988. *Družbena konstrukcija realnosti*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
10. Borovnik, Monika. 2013. *Sobivanje z naravo v sodobni družbi na primeru samooskrbnega kmečkega prebivalstva jugozahodnega Pohorja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
11. Brešan, Blaž. 2010. *Mobilizacijski potencial okoljskih kazalcev trajnostnega razvoja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
12. Brezovšek, Marjan in Miro Haček ur. 2005. *Lokalna demokracija II: Uresničevanje lokalne samouprave v Sloveniji*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
13. Bukovnik, Mojca. 2009. *Trženje smol v podjetju Color d.d.* Kranja: Višja šola B&B.
14. Cohen, Robin in Paul Kennedy. 2007. *Global sociology*. New York University Press.

15. Čaldarič, Ognjen. 1985. *Urbana sociologija – Socialna teorija in urbano planiranje*. Zagreb: Globus.
16. Debord, Guy. 1999. *Družbe spektakla. Komentarji k družbi spektakla, panegirik*. Ljubljana: Študentska založba.
17. Eko krog. 2010. *Pismo premierju Pahorju*. Dostopno prek: <http://www.ekokrog.org/2010/11/24/pismo-premierju-pahorju/> (2. februar 2012).
18. *Fakulteta za arhitekturo*. Dostopno prek: <http://www.fa.uni-lj.si/default.asp?id=2815> (4. april 2015).
19. Furedi, Frank. 2005. *Politic of Fear*. London: MPG Books.
20. Grafenauer, Božo. 2000. *Lokalna samouprava na Slovenskem: teritorialno-organizacijske strukture*. Maribor: Pravna fakulteta.
21. Gruning, James in Todd Hunt. 1995. *Tehnike odnosov z javnostmi*. Ljubljana: Tehniška založba.
22. Habermas, Jurgen. 1998. *On the pragmatics of communication*. Cambridge: The Mit Press.
23. Hall, Peter. 2002. *Urban and regional planing*. London: Routledge.
24. Hočevar, Marjan. 2000. *Novi urbani trendi: prizorišča v mestih – omrežja med mesti*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
25. Hoffman, Andrew. 1999. Institutional evolution and change: Enviromentalism and the U.S. chemical industry. *Academy of Management Jurnal* (8). Dostopno prek: www.ebscohost.com/c/articles/2192123/institutional-evolution-change-environmentalism-u-s-chemical-industry (18. april 2015).
26. Gantar, Pavle. 1984. *Sociologija in urbanizem*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
27. --- 1993. *Sociološka kritika teorij planiranja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
28. Janežič, Maja. 2003. *Odnos do okolja in ekološki problemi v slovenski industriji*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

29. Jaklič, Marko. 1996. *Družbeno odgovorno poslovanje in poslovna etika*. Ljubljana, Ekonomska fakulteta.
30. Jefkins, Frenk. 1993. *Planned press and PR*. London: Blackie Academic and Profesional.
31. Jefkins, Frank in Daniel Yadin. 1997. *Public relation. Fifth edition*. Essex: Prentice Hall.
32. Kovač, Bogomir. 2009. Alternativa. *Mladina*. (10. maj) Dostopno prek: http://www.mladina.si/48580/alternativa/?utm_source=tednik (15. maj 2015).
33. *Lafarge*. Dostopno prek: <http://www.lafarge.si/> (14. maj 2015).
34. Lukšič, Andrej. 2009. Trajnostni razvoj, znanstveni diskurz in nova politika. V *Za manj negotovosti*, ur. Slavko Gaber, 249 – 263. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
35. Latouche, Serge. 2009. *Preživeti razvoj*. Ljubljana: Založba Cf.
36. *Kemiplas*. Dostopno prek: <http://www.kemiplas.si/> (10. maj 2015).
37. Kos, Drago. 2002. *Praktična sociologija za načrtovalce in ustvarjalce prostora*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
38. --- 2004: Tri ravni trajnostnega razvoja. *Teorija in praksa* 41 (1–2): 332–339.
39. *Krajevna skupnost Medvode – center*. Dostopno prek: <http://www.ks-medvode.si/> (2. junij 2015).
40. Marquis, Christoper, M. A. Glynn in G. F. Davis. 2007. Community isopmorphisem and corporate social action. *Academy of management* 32. (3): 925–945.
41. Malovrh, Polona. 2015. Lafarge zapira vrata v Trbovljah. *Delo*, 4. april. Dostopno prek: <http://www.delo.si/gospodarstvo/podjetja/lafarge-zapira-vrata-v-trbovljah.html> (12. maj 2015).
42. Marković, Milada. 2002. Zgodovina nastanka Aarhuške konvencije. V *Aarhuška konvencija v Sloveniji*, ur. Kos Drago in Marega Milena, 51 – 57. Ljubljana: Regionalni center za okolje za srednjo in vzhodno Evropo.
43. Meadows, Donella, Jorgen Randers in Dennis Meadows. 2004. *Limits to Growth – the 30 Year Update*. Vermont: White River Junction.

44. Menon, Ajay in Anil Menon. 1997. Enviropreurial marketing strategy: the Emergence of Corporate Environmentalism as Market Startegy. V *Jurnal of Marketing*, 61 (1997), 51–56.
45. Mlinar, Zdravko. 2001. Krepitev in slabitev moči lokalnih akterjev ter nastajanje in izginjanje lokalnih posebnosti v procesu globalizacije. V *Teorija in praksa*, 38 , (5/2001): 765–785.
46. ---2008. Prostorsko-časovna organizacija bivanja. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
47. *Občina Medvode*. Dostopno prek: www.medvode.si (1. junij 2015).
48. Ostan, Cecilija. 2008. *Organizacija vodenja razvojnih projektov v slovenskih občinah*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
49. Parker, Barbara. 1998. *Globalization and business practice: managing across boundaries*. London: SAGE publications.
50. Pek - Drapal, Darinka, Mojca Drevenšek in Andrej Drapal. 2004. *Odnosi z lokalnimi skupnostmi*. Ljubljana: GV založba.
51. Pintarič – Novak, Zorka. 2009. *Varnost kemijskih procesov*. Interno gradivo.
52. Pličanič, Senko. 2002. Sodelovanje javnosti pri sprejemanju odločitevjavne oblasti, povezanih z okoljem. V *Aarhuška konvencija v Sloveniji*, ur. Kos Drago in Marega Milena, 19 – 21. Ljubljana: Regionalni center za okolje za srednjo in vzhodno Evropo.
53. Porta, Donbatella Della. 2003. *Temelji politične znanosti*. Ljubljana: založba Sophia.
54. Radman, Jelka. 2002. *Problem tveganja v moderni družbi*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
55. Ragin, Charles. 2007. *Družboslovno raziskovanje: Enotnost in raznolikost metode*. Ljubljana: založba Hermina Krajnc.
56. Robertson, Ronald. 1995. Glocalization: Time - Space and Homogeneity – Heterogeneity. V *Global modernities*, ur. Featherstones Mike London. SAGE publications.
57. *Salonit Anhovo*. Dostopno prek: <http://www.salonit.si/> (9. maj 2015).

58. Sedmak, Suzana. 2009. Izobraževanje za trajnostni razvoj – opredelitev pojmov. V *Danes za jutri*, ur. Suzana Sedmak 21 – 38. Koper: Fakulteta za management.
59. *Statistični urad republike Slovenije*. Dostopno prek: <http://www.stat.si/> (6. februar 2012).
60. Strassoldo, Raimondo. 1999. Lokalna pripadnost in globalna umestitev. *Družboslovne razprave* 7 (10): 64–76.
61. Škerlep, Andrej. 1998. Veščina razreševanja interesnih konfliktov in elokventne artikulacije organizacijskega diskurza. V *Teorija in praksa*, 35, 4 (1998): 738–758.
62. Šuligoj, Boris. 2015. Zadnje poglavje kemične tovarne Kemiplas. *Delo*, 7. maj. Dostopno prek: <http://www.delo.si/novice/slovenija/zadnje-poglavje-kemicne-tovarne-kemiplas.html> (10. maj 2015).
63. Šmidovnik, Janez. 1990. Lokalna skupnost in lokalna samouprava občin. V *Teorija in praksa*, 27, 3-4 (1990): 326–338.
64. Tamše, Andreja. 2004. *Vsebinsko in proceduralno preoblikovanje urbanističnega načrtovanja – primer mesta Velenje*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
65. Tarman, Kazimir. 1992. *Osnove ekologije in ekologije živali*. Ljubljana: DZS.
66. Televizija Medvode. *Arhiv oddaj in scenarijev*. Medvode: interno gradivo.
67. Tonnies, Ferdinand. 1996. *Skupnost in družba*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
68. Vanier, Jean. 1996. *Skupnost – kraj odpuščanja in praznovanja*. Ljubljana: DAN.
69. VLAJ, Stane. 2006. *Lokalna samouprava: teorija in praksa*. Ljubljana: Fakulteta za upravo.
70. Vendramin, Mojca. 2010. *Predavanje: Živeti na planetu, ki ne raste*. Dostopno prek: <http://www.planbz slovenijo.si/kje-so-meje-rasti> (2. februar 2012).
71. Wallerstein, Immanuel. 1999. *Utopistike. Dediščina sociologije*. Ljubljana: Založba Cf.
72. Webster, Ken. 2004. *Rething, refuse, reduce*. Shrewsbury:Fsc.

73. Witmer, Diane. 2000. *Spinning the web: A hand book for Public Relations in the internet*. New York: Longman.
74. *Zakon o lokalni samoupravi (ZLS)*. Ur. l. RS 1994/7. Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO307> (8. maj 2015).

PRILOGA A: PREGLED RAZVOJA PODJETJA COLOR MEDVODE

Začetek razvoja podjetja sega v leto **1832**, ko je slikar in pleskar Hauptmann v Ljubljani začel izdelovati barve.

1908: Postavljen je bil temeljni kamen tovarne v Medvodah.

1928: Lastnik je postal France Medič, podjetje pa je obsegalo ljubljansko centralo, obrat v Medvodah in obrat odkupljenega mlina v Domžalah.

1941: Tovarno si je prilastil okupator in demontiral precej proizvodnih naprav.

1945: Osrednja dejavnost se je preselila v Medvode, obrat v Domžalah pa se je osamosvojil.

1946: Podjetje je začelo poslovati kot Tovarna olja in firneža Medvode. Združilo se je z domžalskim podjetjem Helios.

1952: Nastala je ponovna odcepitev domžalske tovarne, 6. 6. je podjetje začelo poslovati kot Color Medvode.

1970: V Preski je bila zgrajena nova tovarna za umetne smole in premaze.

1970–1990: 70. in 80. leta veljajo za Colorjevo zlato obdobje.

1991: Zgrajen je bil nov obrat za sintezo umetnih smol, ker je starega uničil požar.

1999: Začeli so s proizvodnjo praškastih premazov.

2004: Color je postal član Skupine Helios.

2010: Podjetje Color, d. d., se je s 1. januarjem pripojilo podjetju Helios, tovarna barv, lakov in umetnih smol Količevo, d.o.o., in pravno-formalno prenehalo obstajati. Blagovna znamka Color pa živi naprej. Z njo tržijo širokopoltršne izdelke ter praškaste premaze Color.

Povzela: Polona Stare, pomočnica direktorice za marketing

PRILOGA B: OPOMNIK ZA INTERVJUJE

Lokalna skupnost in tveganje:

- Kaj pojmuje pod pojmom lokalna skupnost? Kako si jo predstavljate?
- Kakšno moč oz. vpliv ima po vašem mnenju lokalna skupnost na odločitve v nekem podjetju?
- Ali lahko lokalna skupnost vpliva na poslovanje oz. delovanje podjetja?
- Kakšna podjetja lahko pomenijo tveganje za lokalno okolje?
- Kaj je lahko tveganje za lokalno okolje?

Povezanost podjetja Color in lokalne skupnosti:

- Kakšna je vaša povezava s podjetjem Color /Helios?
- Koliko časa ste povezani z njim?
- Kaj vam pomeni podjetje Color, ki je zdaj sicer v lasti Heliosa oz. njegovega prevzemnika?
- S čim se ukvarja podjetje Helios?
- Kakšne so vaše izkušnje s podjetjem Color in sedaj s Heliosom?
- Mogoče poznate zgodovino podjetja? Kako da je na lokaciji, kjer je?
- Kako po vašem mnenju podjetje sodeluje z lokalnim okoljem oz. kaj imajo Medvodčani od tega?
- Kaj stori za dobro sodelovanje z lokalnim okoljem?
- Bi si želeli več vpliva na odločitve, ki zajemajo predvsem okoljsko dejavnost podjetja?
- Menite, da podjetje sodi v to okolje ali so primernejše lokacije za taka podjetja?
- Menite, da podjetje lahko pride na slab glas kot npr. Lafarge Cement?
- Ali ima lokalna skupnost dovolj informacij za občutek, da je obratovanje podjetja varno?

- Ali imajo domačini drugačen odnos do podjetja kot priseljenci. Zakaj? Kako je to opaziti?

Splošni občutki:

- Kaj mora podjetje storiti, da bi zgubili/okrepili občutek vključenosti (občutek zaupanja lokalnih prebivalcev, da je podjetje povezano z lokalnim okoljem) podjetja v okolje in občutek varnosti?
- Mogoče lahko navedete primer dobre vključenosti podjetja v lokalno okolje in primer slabe vključenosti podjetja v lokalno okolje?

DEMOGRAFSKI PODATKI:

- Spol:
- Izobrazba (stopnja):

Zahvala za zaupanje in hkrati tudi prošnja za morebitne dodatne informacije, če jih bom potreboval.